

Ім'я користувача:
Юдіта Павлович

Дата перевірки:
01.06.2023 15:44:14 CEST

Дата звіту:
02.06.2023 16:58:39 CEST

ID перевірки:
1015372891

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011755

Назва документа: М.Р

Кількість сторінок: 60 Кількість слів: 13641 Кількість символів: 96502 Розмір файлу: 772.77 KB ID файлу: 1015038885

8.83% Схожість

Найбільша схожість: 1.19% з Інтернет-джерелом (<https://visnyk.zu.edu.ua/pdf/visnyk27.pdf>)

7.63% Джерела з Інтернету 188 Сторінка 62

1.2% Джерела з Бібліотеки 3 Сторінка 64

2.34% Цитат

Цитати 7 Сторінка 65

Посилання 1 Сторінка 65

0.02% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0.02% Вилучення з Інтернету 5 Сторінка 66

Немає вилучених бібліотечних джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 2

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ВИДІВ НАОЧНОСТІ НА
УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЧЕГІЛЬ ВІКТОРІЯ ІВАНІВНА

Студентка II курсу

Освітня програма: «Філологія. Українська мова і література»

за спеціальністю 035 «Філологія»

галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

Ступінь вищої освіти: магістр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 103 /23 листопада 2022 року

Науковий керівник: Павлович Юдіта Павлівна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології

Завідувач кафедри: Бергсасі Аніко Ференцівна
габілітований доктор, професор

Робота захищена на оцінку _____, « ____ » _____ 2023 року

Протокол № _____ /2023

**Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології**

Кваліфікаційна робота
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ВИДІВ НАОЧНОСТІ НА
УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ступінь вищої освіти: магістр

Виконала: студентка II курсу
ЧЕГІЛЬ ВІКТОРІЯ ІВАНІВНА

Освітня програма: «Філологія. Українська мова і література»

Науковий керівник: Павлович Юдіта Павлівна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології

Рецензент: Певсе Андрея Андріївна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології
Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці II

Берегове

2023

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти використання технічних та наочних засобів у навчанні ...	10
1.1 Технічні засоби наочності в сучасності та їх характеристика	13
1.2 Методичні рекомендації/вимоги щодо використання технічних засобів наочності на уроках	17
1.3 Переваги використання технічних засобів наочності	18
1.4 Негативні аспекти використання технічних наочних засобів	19
 РОЗДІЛ 2. Методика використання технічних засобів наочності на уроках української літератури	 21
2.1 Використання технічних засобів наочності на уроках української літератури ..	21
2.2 Застосування технічних наочних засобів в умовах дистанційного навчання ..	24
2.3 Підготовка майбутніх вчителів до використання засобів наочності на уроках української літератури	26
2.4 Робота із застосуванням наочних засобів з розумово відсталими дітьми	29
 РОЗДІЛ 3. Використання технічних засобів наочності на уроках української літератури	 35
 ВИСНОВКИ	 51
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	53
ДОДАТКИ	61

Вступ

Урок української літератури на сьогоднішній день важко уявити без новітніх технологій сьогодення, що допомагають формувати мовну, мовленнєву та орфографічну компетенції учнів. А вже під час використання технічних засобів наочності сприйняття інформації відбувається різними каналами, за рахунок чого краще засвоюється дітьми.

Інтеграція технічних засобів наочності в освітній процес стимулює пізнавальний інтерес школярів до вивчення такого навчального предмета як українська література, сприяє підвищенню ефективності навчання і самонавчання та якості освіти в цілому.

Однією з ключових проблем педагогічної науки та шкільної практики сьогодні являються не вирішені до кінця завдання запровадження в освітніх закладах таких технічних засобів, які б забезпечили учням оволодіння знаннями та засвоєнню змісту навчання.

Темою використання екранних засобів наочності на уроках української літератури. В свою чергу, розглядалася таким вченим як Т. Бугайко, Ф. Бугайко, П. Волинського.

Відтак, у своїх посібниках, вчені наголошували на важливості застосування на уроках літератури різноманітних засобів зорової наочності, а саме: демонстрації портретів письменників, документальних фотографій, ілюстрацій до творів, літературних плакатів тощо, а також екранних засобів унаочнення.

Основним каналом отримання людиною інформації для одержання знань про світ являється саме зорове сприйняття. А вже саме через зір людина сприймає близько 90% інформації.

Завдяки візуалізації людина здатна запам'ятовувати такі деталі, на які б не звернула уваги, перечитуючи текст. Так як сприймання інформації стає значно легшим, коли вона доходить не просто у вигляді набору букв, а з картинками, схемами та іншими візуальними цікавинками.

Історія дослідження. Дана тема не є новою. А вже спираючись на наскальні малюнки наших давніх предків, можна вважати, що вона виникла давніше будь-якої системи освіти.

Хоча минуло вже тисячі років, але й досі, дивлячись на них, люди розуміють думку їх авторів.

Між 1985 і 1994 роками в газетах стало на 142% більше візуальних елементів.

З 1990 року в книгах з'явилося на 400% більше ілюстрацій та інших допоміжних засобів.

А в Інтернеті з 2007 року кількість візуальних засобів зростає на 9900%. Ці цифри переконливо свідчать про шалений ріст популярності наочності.

Хронологічні межі порівняльного дослідження сягають 60–70-х рр. ХХ століття, так як саме тоді у науково-методичних працях учених особливої актуальності набула проблема застосування медіаосвітніх ресурсів як одного із дієвих засобів реалізацій культурологічного підходу на уроках української літератури.

Відтак, система освіти лише вдосконалює концепцію, адже головним завданням інфографіки являється донесення ключової думки до учнів через застосування ілюстрацій.

Навчальні матеріали повинні бути доступними та зрозумілими, але водночас не дуже простими та примітивними.

Також відомим є той факт, що під час усного викладу матеріалу за хвилину слухач сприймає і здатний обробити до однієї тисячі умовних одиниць інформації, а із застосуванням органів зору ця кількість збільшується до ста тисяч таких одиниць. Тому абсолютно очевидна висока ефективність використання в навчанні засобів, основа яких – зорове та слухове сприйняття матеріалу. Візуалізація в навчанні сприяє розвитку низки інтелектуальних і розумових операцій: аналіз, синтез, порівняння, ідентифікація, встановлення тотожності, подібності, відмінності, протилежності, аналогії, асоціації, систематизації, класифікації, оцінювання, узагальнення, абстрагування, вибір, інтерпретація, упорядкування тощо.

Отже, значення візуального сприйняття інформації під час навчання має для учня провідну роль. Адже сьогоднішній здобувач освіти має бути готовий до процесів сприйняття інформації в умовах усе більш «візуалізованого» світу.

Мета дослідження полягає в наступному:

- розкриття суті технічних засобів наочності
- сучасне використання технічних та наочних засобів
- перспективи та проблеми застосування технічних засобів наочності
- виявлення шляхів використання наочних і технічних засобів у навчанні школярів літератури

Об'єктом дослідження являється процес навчання школярів технічними та наочними засобами.

Предметом дослідження слугують особливості використання різних видів наочних і технічних засобів навчання на уроках української літератури.

Сучасне реформування освіти значною мірою відрізняється від усіх попередніх реформ. У зв'язку з цим вже багато років жваво обговорюється проблема інноваційного

розвитку освіти, пріоритетним напрямком якого являється застосування технічних засобів наочності в навчальному процесі.

Мета роботи полягає у визначенні ролі технічних засобів наочності. Також проаналізувати переваги та недоліки застосування їх на уроках української літератури. Зокрема визначити, яку роль відіграють технічні засоби наочності у процесі навчання української літератури дітей з вадами психо-фізичного розвитку.

Технічні засоби є дуже важливими у процесі навчання, так як їх використання забезпечує спільну діяльність різних аналізаторів, адже інформація потрапляє в мозок по різним каналам, що підвищує ефективність навчання.

Тож діти, навчання яких відбувалося без використання наочних і технічних засобів відстають від тих, з якими таке навчання проводилося.

Структура наукового дослідження містить вступ, три розділи (кожен з яких містить кілька підрозділів), висновки та список використаної літератури.

У першому розділі пояснюється теоретична основа поняття технічних засобів наочності, у якому, окрім пояснення даного поняття, йшлося зокрема про позитивні та негативні аспекти їх використання на уроках української літератури, а також про вимоги щодо їх використання на уроках.

Другий розділ був присвячений використанню технічних засобів наочності на уроках української мови. Даний розділ цікавий тим, що в ньому чітко описано застосування технічних наочних засобів в умовах дистанційного навчання, також розглядається підготовка майбутніх вчителів до використання засобів технічної наочності на уроках української літератури. Окремий підрозділ виділено для вивчення питання про застосування технічних засобів наочності у навчальному процесі з розумово відсталими дітьми.

Третій розділ стосувався власного дослідження щодо ролі технічних наочних засобів на уроках української літератури, щодо ефективності їх застосування на уроках тощо.

У роботі були використані джерела таких авторів: Колосовська Н.В, Віннікова Н.М., Рибалко О.О., та інші.

Загалом у роботі було використано 54 джерела. В основному пошук джерел здійснювався через мережу Інтернет, але певні джерела можливо знайти і у вільному доступі.

Таким чином, проаналізувавши дані та матеріали різних джерел, можна сказати, що використання на уроках української літератури технічних засобів наочності посилює їх інтерес до навчання, активізує увагу, та робить уроки більш змістовними та цікавими.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ТА НАОЧНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАННІ

На сьогоднішній день розвиток інформаційного суспільства визначають певні перетворення у різних сферах діяльності. Більша кількість перетворень пов'язані з медіасередовищем та впровадженням технічно-наочних засобів в освітній процес.

Наразі інтенсифікація навчального процесу полягає в розробці таких засобів та методів навчання, які б прискорювали темп та забезпечували якість навчання.

Технічні засоби навчання (*скорочено ТЗН*) – це пристрої та інструменти, що використовуються в навчальному процесі для підвищення ефективності навчання.

Засоби навчання можна класифікувати за різними критеріями, зокрема:

- Цільовим призначенням-широким(не залежно від віку ,для подання інформації, а також для контролю її засвоєння),
 - специфічним (динамічний характер процесу, структура механізму, взаємодія між його елементами),
 - виконавчими функціями (пристрої, що дають інформацію про взаємозв'язки між елементами), способи впливу (візуальні - тільки вплив на органи зору,аудитивні - тільки на органи слуху, аудіовізуальні – вплив водночас на слухові та зорові органи).
- (Буйницька О. П., ст.117)

«Загалом, технічні засоби навчання відносять до класифікаційної категорії допоміжних засобів навчання, які розподіляються у такі групи: екранна (різні види проекторів), звукотехнічна (аудіотехніка) та екраннозвукочна (телевізор, комп'ютер, відеомагнітофон, система DVD та ін.)» (Скальська О. В., ст.292)

Сучасне реформування освіти значною мірою відрізняється від усіх попередніх реформ. У зв'язку з цим вже багато років жваво обговорюється проблема інноваційного розвитку освіти, пріоритетним напрямком якого являється застосування технічних засобів наочності в навчальному процесі.

Технічні засоби є дуже важливими у процесі навчання, так як їх використання забезпечує спільну діяльність різних аналізаторів, адже інформація потрапляє в мозок по різним каналам, що підвищує ефективність навчання. Тож ті діти, навчання яких відбувалося без використання наочних і технічних засобів відстають від тих, з якими таке навчання проводилося.

Використання технічних засобів наочності вносить істотні зміни в навчальний процес та діяльність викладача. Зокрема чинить позитивний вплив на розвиток учня як

особистості та ставить нові вимоги до професійної майстерності викладання предмета, а також вимагає організації індивідуальної форми роботи з кожним учнем у процесі навчання.

Наразі інтенсифікація навчального процесу полягає в розробці таких засобів та методів навчання, які б прискорювали темп та забезпечували якість навчання.

Відтак, використовуючи на уроках української літератури сучасних технічних засобів діти вчаться формувати правильні уявлення про естетичний бік реальності, зокрема сприймати, аналізувати та використовувати друковані форми комунікації.

Впродовж декількох років питанням використання аудіовізуальних засобів у навчально-освітньому середовищі у різні роки слугувало предметом вивчення для таких науковців як Т. Бабійчук, Т. і Ф. Бугайків, В. Вербицької, В. Волинського, Н. Волошиної, С. Жили, А. Коржупової, Л. Кулінської, С. Мельничука, Г. Онкович, Є. Пасічника, Л. Погрібної, Л. Чашка та інших.

Дослідженням інтегрованої освіти останніх років займалися такі вчені як С. Гудиліна, Т. Жарковська, О. Журін, Л. Зазнобіна, Г. Новикова, К. Тихомирова, І. Фомічова, а аудіовізуальною, в свою чергу, О. Баранов, О. Бондаренко, А. Бурнашев, К. Грибанова. Зокрема, розробленню науково-методичних засад організації роботи з технічними засобами навчання: Л. Баженова, М. Духовна, В. Єгоров, М. Жабський, Л. Прессман.

Використання засобів наочності на уроках української літератури значно полегшує роботу вчителям та цікавіше сприймається учнями завдяки відтворенню матеріалу через звук, відео та інші системи мультимедіа.

А питання щодо використання аудіовізуальних засобів навчання активно розглядали у монографіях таких учених як В. Вербицька «Використання технічних засобів навчання на уроках української літератури» (1966), А. Коржупова «Наочність на уроках української літератури» (1965), Л. Кулінська «Звукопис на уроках української літератури» (1973), «Екранні та звукові посібники на уроках літератури» (1979), С. Мельничук «Використання технічних засобів на уроках літератури» (1966), Л. Погрібна «Твори М. Коцюбинського на екрані» (1971), Л. Чашко «Екранні та звукові засоби навчання» (1976), «Навчальне кіно у старших класах» (1963) та інші.

Між 1985 і 1994 роками в газетах стало на 142% більше візуальних елементів.

З 1990 року в книгах з'явилося на 400% більше ілюстрацій та інших допоміжних засобів.

А в Інтернеті з 2007 року кількість візуальних засобів зросла на 9900%. Ці цифри переконливо свідчать про шалений ріст популярності наочності.

Хронологічні межі порівняльного дослідження сягають 60–70-х рр. ХХ століття, так як саме тоді у науково-методичних працях учених особливої актуальності набула проблема застосування медіаосвітніх ресурсів як одного із дієвих засобів реалізацій культурологічного підходу на уроках української літератури. Українськими вченими (Т. Бугайко, Ф. Бугайко, П. Волинський, Л. Кулінська, С. Мельничук, В. Слупський) було розроблено методику використання на уроках української літератури різноманітних засобів зорової та екранної наочності, акцентовано на особливостях демонстрування кіномистецтва, визначено дидактичні можливості екранних і звукових посібників, окреслено шляхи їх упровадження в практику роботи школи. Закладені провідними українськими вченими основи методики використання технічних засобів навчання на уроках української літератури стали важливою базою для розробки та впровадження сучасних медіаосвітніх ресурсів у практику роботи школи як дієвого засобу культурологічного оснащення уроку, розвитку медіаграмотності, виховання медіакультури в учнів ХХІ століття.

Найголовнішим у створенні інформаційної графіки є поєднання тексту з ілюстраціями, графіками, схемами, які мають сприяти кращому засвоєнню інформації.

Навчальні матеріали повинні бути доступними та зрозумілими, але водночас не дуже простими та примітивними.

Позитивний результат використання технічних засобів у навчанні відбувається лише при вмілому їх використанні в поєднанні з іншими засобами навчання.

Формуванню стійких пізнавальних інтересів учнів через застосування на уроках технічних засобів сприяє володіння викладачем відповідними педагогічними знаннями. Це така здатність викладача успішно реалізовувати навчально-освітню мету навчання на основі власних знань. (Буйницька О. П., ст.117)

Доцільність використання технічних засобів навчання (ТЗН) визначається об'єктивними законами фізіології вищої нервової діяльності та заснованою на них психологією індивідуального сприйняття. Фізіологічні та психологічні дані свідчать, що в процесі засвоєння знань домінують органи чуття.

У процесі засвоєння знань домінують органи чуття. Особливо важливу роль відіграє зір.

Мислення належить до зорового та слухового аналізаторів. Наприклад, 90 відсотків інформації про навколишній світ ми отримуємо завдяки зору, 9 відсотків - завдяки слуху і 1 відсоток - завдяки іншим органам чуття. Однак основним джерелом інформації є зорові

аналізатори. Система вух і мозку передає 50 одиниць інформації за секунду, тоді як система "очі-мозок" – 500 одиниць.

Інформатизація освіти в широкому сенсі є складовою інформатизації суспільства.

У широкому розумінні - це сукупність соціально-освітніх перетворень, пов'язаних з насиченням системи освіти інформаційними продуктами, засобами і технологіями; у вузькому розумінні - це впровадження інформаційних засобів на базі мікропроцесорної техніки, та заснованих на її засобах освітніх технологій, а також педагогічних технологій.

Це впровадження інформаційних засобів на основі мікропроцесорної техніки, а також педагогічних технологій, що базуються на цих засобах. Інформатизація всіх навчальних закладів є невід'ємною частиною інформатизації освіти. (Благінін В. М., ст. 80)

У навчально-виховному процесі ТЗН відіграють важливу роль завдяки тому, що через їх використання є можливість застосування індивідуального підходу, що, в свою чергу, дає змогу впливати на студентів, а також враховувати їхні індивідуальні особливості такі як уява, пам'ять, спостереження тощо. (Буйницька О. П., ст. 118)

1.1 Технічні засоби наочності в сучасності та їх характеристика.

Стрімкий розвиток інформатизації суспільства вимагає перебудови всієї системи освіти, через що, зокрема, змінюються освітні потреби щодо підготовки й розвитку сучасного спеціаліста, котрий повинен володіти достатнім набором вмінь та навичок щодо використання сучасних технічних засобів у навчальному процесі.

Через це, на сьогоднішній день вчитель повинен працювати так, щоб постійно вдосконалювати свою професійну діяльність, метою якої повинен бути розвиток творчих можливостей учнів, їхніх здібностей та отримання певного освітнього результату.

На сьогоднішній день сучасні технології дають змогу вчителю по-новому демонструвати матеріал на уроці, що, як відомо, робить навчальний процес для дітей нового покоління цікавішим. Такі уроки сприяють підвищенню в школярів інтересу до пізнання матеріалу, розвитку їхньої творчої активності, розвивають їх креативність через застосування особистого індивідуального підходу.

Матеріал, при цьому, приймається та засвоюється дітьми швидше та продуктивніше.

Сучасні технології забезпечують простий та швидкий доступ до навчальної інформації.

Розвитку пізнавальної активності учнів є використання мультимедійних технологій, що являють собою систему сучасних технічних засобів. Урок, з їх використанням є більш цікавим для дітей, являється ефективнішим для засвоєння вмінь та знань. (Сова О. О., ст.63)
Візуалізація в педагогіці була і завжди буде одним з найважливіших принципів освіти.

Це один з найважливіших принципів педагогіки та основа для цілісного розвитку особистості. (Ковальчук Л. Ю., ст. 46)

Інтерес до навчання у школярів важливо розвивати опираючись на чуттєве сприймання навчальної інформації. Навчальний матеріал засвоюється краще настільки, наскільки емоційнішим є його сприймання. А активне використання наочних засобів на всіх етапах навчання допомагає його досягнути.

Досягнення мети навчання, відповідання психологічним закономірностям засвоєння матеріалу, забезпечення руху думки від простого до складного відбувається завдяки засобам навчання.

Вчитель повинен чітко розуміти зміст поняття «наочність» та відповідно використовувати його у професійній діяльності, що має на меті використання різних видів наочності, що, в свою чергу, залежить від навчальної мети, обираючи найдієвіші її засоби.

Проблема використання наочності у навчальному процесі являється предметом дослідження багатьох вчених, зокрема Л. Фрідман, Н. Волкова, М. Фіцула, Ю. Бабанський, О. Савченко та інші. Також даною проблемою займалися і класики світової та вітчизняної наукової педагогіки Я. А. Коменський, Й. Песталоцці, К. Ушинський тощо.

З розвитком теорії і практики навчання поняття «наочність» та його зміст розширювалися, тим самим задовільняючи освітні потреби того чи іншого історичного періоду.

Дане поняття має дещо різні значення. Відтак у педагогічних дослідженнях Харламова І. дане поняття трактується як закономірність навчання, де навчання виступає як засіб пізнання навколишнього світу, предметів, явищ, подій. Волович М. розглядає його як ілюстрацію усного викладу матеріалу вчителем. Архангельський С. трактує його як перехід від уявлень і ознак до понять та визначень, від реального до уявного. Полінова Н. ж, у свою чергу, як засіб пізнавальної діяльності.

Тож, на думку вчених, під наочністю розуміють особливість психічних образів, котрі утворюються у процесах сприймання, мислення, уяви, та пізнанні навколишнього світу.

Також наочність являється одним з головних дидактичних принципів у навчально-виховному процесі. О. Савченко зазначає що: *«Аудіовізуальні види наочності передають*

інформацію через звук і зображення, які учні сприймають за допомогою технічних засобів навчання». (Савченко О. Я., ст.275)

Під засобами технічної наочності розуміють також комплекс технологічних пристроїв, покликаних для покращення пізнавальної активності, однією з форм подачі якої являється візуалізація навчального матеріалу. Тобто, технічні засоби це насамперед пристрої, через які передається навчальна інформація та ведеться контроль її засвоєння. (Руда Н. Л., ст.112)

У початковій школі завдяки використанню засобів наочності навчальний матеріал засвоюється краще. До того ж, саме з емоціями пов'язане сприйняття учнів у цьому віці. Завдяки яскравому наочному матеріалу та емоційному, образному викладу можна підтримувати увагу учнів. Адже діти звертають увагу на те, що збуджує їх почуття та цікавість. Відтак, все наочне та яскраве запам'ятовується легко й надовго. До того ж, багатьом не секрет, що ні одного уроку в початковій школі не можна провести без використання наочних засобів навчання.

Здобуття мовно-літературної освіти починається в першому класі, за рахунок навчання дітей грамоті, ціллю якого є формування в здобувачів освіти навичок читання і письма, розвиток комунікативних вмінь, пізнавальних здібностей, спроможності контактувати українською мовою в особистому й суспільному житті.

Одним із освітніх завдань сучасності сьогодення являється введення новітніх технічних засобів у процес навчання.

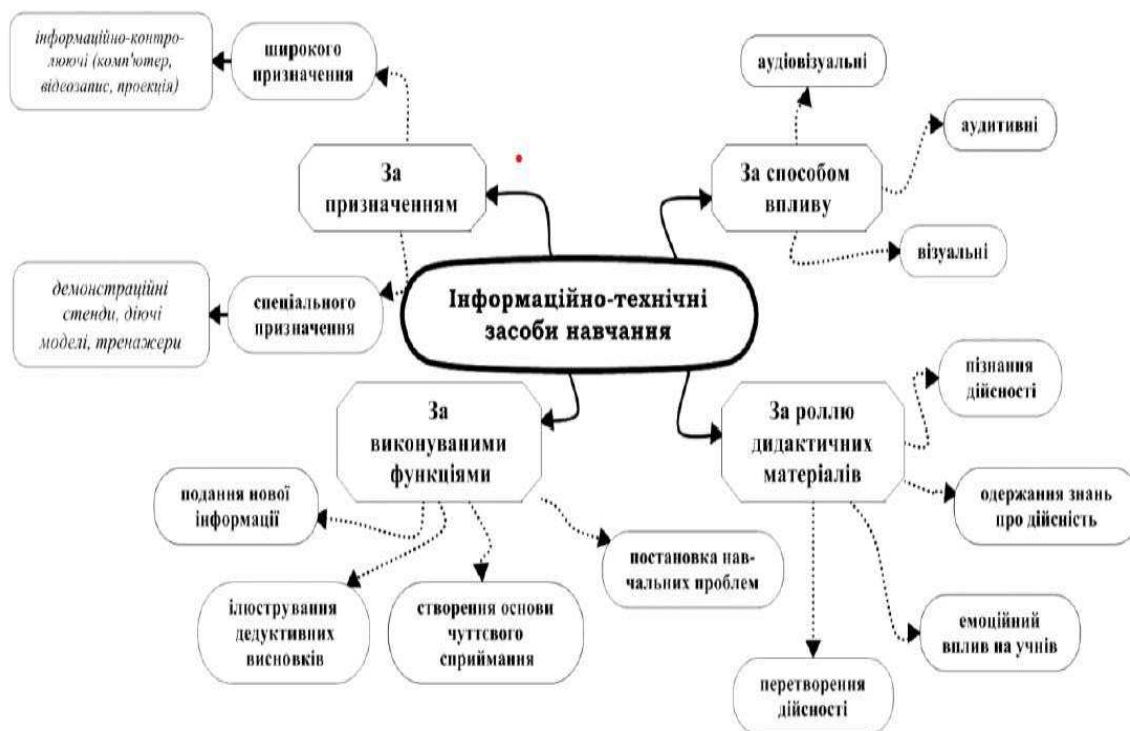

Рис. 1. Класифікація інформаційно-технічних засобів навчання

Джерело: (Царенко О. М., ст.233)

За допомогою програм можна проводити моніторинг успішності учнів, стежити за рівнем здібностей, мотивацією до навчання, розвитком вмінь та навичок. Також такі програми допомагають вчителям складати плани роботи, тести для перевірочних робіт тощо.

Компетентність викладача все частіше залежить і, зокрема, від його вміння працювати з наочно-технічними засобами на достатньому рівні, що розроблені відповідно до змісту навчального предмету, і формування в нього готовності до впровадження їх в освітню програму. (Чхайло Л., ст. 6)

Сучасний етап озвитку перетворює педагогічну наочність із бажаного елемента занять у необхідну умову організації спільної праці педагога та учня через застосування засобів технічної наочності, що, у свою чергу, дають змогу ширше використовувати особливості людини у процесі розвитку, виховання та здобуття знань. Слід відзначити важливість використання наочно-технічних засобів на перших етапах ознайомлення учнів з темами, тобто в той час, коли відомості про них є обмежені або взагалі відсутні. (Царенко О. М., ст.9)

Використання на уроках української мови технічних засобів наочності підвищує пізнавальну діяльність учнів у процесі вивчення тієї чи іншої теми. Це пояснюється тим, що

використовуючи їх при проведенні уроку, вчитель використовує цікавий та доступний для дітей матеріал, завдяки використанню одночасно анімації, звуку, відео та інших ефектів мультимедіа.

Актуальності ця тема набуває з кожним днем все більше і більше. Для ефективного їх застосування на уроках української літератури так, щоб не перетворювати його на монолог вчителя або учня, важливо використовувати їх не лише в якості електронного підручника з великим обсягом ілюстрацій та інших матеріалів, але й здійснювати розвиток мовлення дітей. Саме тому технічні засоби наочності повинні слугувати лише як додаткове джерело отримання потрібної для уроку інформації.

Суспільству сьогодення важко уявити будь-яку сферу життя без застосування новітніх технічних засобів, що значно спрощують роботу, навчання та життя в цілому. Саме їх використання допомагає краще засвоїти матеріал уроку та створювати образи, тим самим розвиваючи уяву. (Усатий А. В., ст. 1-8)

1.2 Методичні рекомендації/вимоги щодо використання технічних засобів наочності на уроках

Основні напрями перетворень у різних сферах діяльності визначають тенденції сучасного суспільного розвитку інформаційного суспільства. Інтенсифікація навчального процесу передбачає розроблення та впровадження таких методів та засобів навчання, що зменшують витрату часу, мають прискорений темп та забезпечують якість навчання.

Згідно «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» вона являється «частиною освітнього процесу, спрямованою на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної й ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мережні сервіси і технології, мобільна телефонія тощо) медіа» (Гоголь Н., ст. 53)

Вчена-методистка С. Жила вважала, що на сьогоднішній день: *«...гострої актуальності набула проблема комплексного застосування технічних, аудіовізуальних засобів навчання, творів суміжних мистецтв у практиці вивчення літератури... Технічні засоби навчання відкривають необмежені можливості для проведення уроків літератури і позакласних занять на високому рівні. З метою ефективного їх залучення важливо не*

стільки мати різноманітні посібники, скільки раціонально їх використовувати в системі занять з літератури» (Гоголь Н., ст. 53)

Формуванню готовності викладачами до застосування технічних наочних засобів сприяють такі складові: достатня обізнаність з питань використання наочно-технічних засобів, та вироблення навичок їх використання, а також формування у педагогів позитивного ставлення до використання технічних засобів у навчально-освітньому процесі. (Царенко О. М., ст. 8)

Ефективним засобом у навчально-виховному процесі, який вирішує дидактичні завдання, дає змогу використовувати дидактичні можливості аудіо- та відеоінформації та завдяки якому розширюється база довідкової інформації являється комп'ютер.

Явним є і той факт, що водночас змінюється і роль вчителя в процесі навчання. Його обов'язком являється орієнтація у теоретичному матеріалі, вміння володіти технічними засобами, проявляти зацікавленість щодо розвитку здібностей дітей на уроках. (Чхайло Л., ст. 6)

«Згідно кваліфікаційних характеристик студенти педагогічних факультетів повинні знати: особливості сприймання аудіовізуальної інформації молодшими школярами, вимоги до використання статичної проекції в початковій школі, педагогічні можливості звукових засобів навчання і телебачення для розвитку та виховання дітей молодшого шкільного віку, дидактичні можливості та особливості застосування відеозапису в I-III класах тощо.» (Царенко О. М., ст. 3)

1.3 Переваги використання технічних засобів наочності

Важливим принципом навчання у початковій школі є саме наочність. Цьому слугує насамперед психологічні особливості дітей молодшого віку, так як з їх допомогою залучаються всі органи чуття.

Даним питанням вже багато років цікавилися такі вчені як Я. А. Коменський, М. Б. Богданович, І. Г. Песталоцці, К. Д. Ушинський та ін.

Використання технічних наочних засобів допомагає дітям фокусувати увагу на найголовнішому та найважливішому та водночас робить навчальний процес цікавішим.

Без застосування наочності діти не здатні швидко пізнати навколишній світ, адже для цього їм потрібні образи, котрі виникають за допомогою застосування наочних

технічних засобів. Така наочність повинна бути різною за характером так як у її процесі беруть участь різні органи чуття.

У початкових класах використовуються такі види наочних засобів: природна наочність (рослини, тварини, корисні копалини); експериментальна наочність (у вигляді явищ випаровування, танення льоду); картинна й картинно-динамічна наочність (картини, малюнки, фотографія, діапозитиви, кіно); об'ємна (макети, муляжі, геометричні форми); звукова (грамзапис, магнітофонні записи, радіо); символічна й графічна (креслення, схеми, таблиці, карти); змішана наочність – навчальний звуковий кінофільм тощо. (Петренко П. Л., ст.172)

Дедалі частіше можна побачити, що начальну тему діти проводять із застосуванням інтерактивної дошки. Це аналог звичайної дошки, але, в свою чергу, являється одним з технічних засобів наочності. Підвищення рівня зацікавленості учнів до навчання в даному випадку являється те, що більшість дітей прагнуть спробувати працювати біля такої дошки. Як висновок, зростає ефективність засвоєння дітьми навчального матеріалу.

Перспективою подальшої роботи із використанням наочно-технічних засобів полягає у ефективному застосуванні сучасних технічних засобів, вмілому поєднанні реального та віртуального в навчальному процесі та кваліфікована підготовка педагогів щодо використання технічних наочних засобів. (Царенко О. М., ст. 13-14)

Наочність являється одним з важливим принципів навчання дітей у школі. Його високе визнання у педагогічній практиці пояснюється особливостями психофізичного розвитку школярів, адже основним їх принципом є засвоєння необхідних знань за допомогою залучення різних органів чуттів до процесу навчання.

Вже давно, вивченням застосування технічних наочних засобів на уроках літератури займалися такі відомі вчені як Я. А. Коменський, Ф. Дістерверг, І. Г. Песталоцці, М. Б. Богданович, К. Д. Ушинський тощо. (Петренко П. Л., ст.172)

Одним із значних плюсів застосування технічних засобів на уроках літератури являється те, що вони дають змогу використовувати широку базу літературних джерел, що зачасту відсутня у звичайних шкільних бібліотеках. Тобто, за допомогою їх використання відбувається зберігання та передача тієї чи іншої, потрібної для уроку, навчальної інформації. А також робота з ними дає дітям змогу самостійно оцінювати свої здібності з навчальних тем на уроці української літератури.

Отож, такі види технічних засобів стимулюють в учнів інтерес до пізнання такої навчальної дисципліни, як українська література. Роблять навчальний процес більш

цікавим та зручнішим для засвоєння та вивчення та розвивати самостійну діяльність школярів. (Полікарпова А., ст.185-186)

1.4 Негативні аспекти використання технічних наочних засобів

Поряд з позитивними аспектами використання на уроках сучасних технічних засобів, існує ще й ряд негативних чинників, які привели до зниження рівня професійно-педагогічної підготовки учнів та викладачів щодо застосування ТЗН. Даними чинниками можна назвати відсутність навчальних посібників та матеріалів з питань застосування технічних наочних засобів, брак часу на вивчення курсу з їх використання, застаріле обладнання, недостатній рівень оволодіння викладачами навичок використання різних типів технічно-наочних засобів на уроках тощо. (Царенко О. М., ст. 3)

Педагогічні підручники розрізняють два етапи підготовки педагогів. Їх називають попереднім та безпосереднім. Вони слугують для вибору та підготовки дидактичних засобів та навчальної техніки. Проте, в той же час, у методиці фахового викладання при складанні календарних і тематичних планів ТЗН не розглядається, що, в свою чергу, негативно впливає на процес формування готовності вчителів до використання технічних наочних засобів та педагогічної діяльності загалом. (Царенко О. М., ст. 11)

До негативних тенденцій інформатизації сучасної освіти можна віднести

- руйнування живого дискурсу в процесі віртуальної комунікації;
- апатію та інфантилізм як результат глибокого занурення в кіберпростір
- формування "кліпової свідомості" через невміння встановлювати зв'язки між інформацією з різних джерел та нівелювання авторитету першоджерела.

(Мхитарян О., ст. 213)

Не можна не зазначити, що негативним фактом являється ще й те, що через застосування екранізації початковий матеріал може засвоюватися недостатньою мірою, або ж не так передаватися учням. Наприклад, перечитування книги розвиває уяву дітей у процесі створення ними образу героїв та подій у своїй голові. Екранізація художніх творів не дає їм такої змоги через те, що всі образи та події вже заздалегідь придумані автором того чи іншого художнього фільму. Тобто показані так, як це виглядає суто в його уяві.

Проте, альтернативним рішенням даної проблеми може рахуватися можливість перегляду фільму вже після прочитання художнього твору. Відтак, сформований у дитячій голові образ збережеться, а також дасть їм змогу порівняти його з образом, створеним

уявою автора твору. А це, в свою чергу, зробить процес засвоєння знань на уроці української літератури більш ефективнішим та цікавішим. (Кудінська О. В., ст. 220-221)

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

На сьогоднішній день питання інтенсифікації навчального процесу заслуговують на особливу увагу. Вони полягають у наданні необхідної кількості інформації за найменших витрат часу, добитися її якісного засвоєння, формувати всі ті уміння та навички, котрі згодом допомагатимуть учням вільно почуватися в інформаційному просторі та колективі, та застосовувати їх у своїй діяльності.

Російський методист В. Я. Стоюнін у своїй книзі писав: *«Якість викладання кожного навчального предмета залежить як від особистості викладача, так і від тих навчальних засобів, якими він може розпоряджатися. Без них у нього немає можливості задовольнити багато педагогічних вимог, хоч би якими ґрунтовними і розумними вони йому не здавалися»*. (Бабійчук Т. В., ст. 7)

2.1 Використання технічних засобів наочності на уроках української літератури

В умовах сьогодення вчителі та педагоги мають вміти використовувати такі педагогічні інформаційні технології, котрі сприяли б розвитку в учнів навчально-пізнавальної активності, самостійності, а також формуванню та розвитку компетентності. Такі педагогічні технології включають технології візуалізації навчальних матеріалів з використанням технічних засобів, додатків, мережі Інтернет тощо.

Своє обґрунтування, щодо використання наочних засобів навчання Я. А. Коменський висвітлює у «Великій дидактиці» такими словами: *«... Хай буде для учнів золотим правилом: все, що можливо, надавати для сприйняття відчуттям: видиме для сприйняття зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, підлягаюче смаку – смаком, доступне дотику – шляхом дотику. Якщо ж якінебудь предмети і явища можна відразу сприймати декількома відчуттями – надати декільком відчуттям»*. (Петренко Л. П., ст. 172)

Під час навчального процесу, зокрема на уроках української літератури вчитель насамперед шукає способи зацікавити учнів, умотивувати їх для оволодіння новими знаннями тощо.

Уроки української літератури дають змогу глибше пізнати душу свого народу, відкрити для себе творчість письменників, поетів та інших митців, розвивати творчість учнів співпрацювати з викладачем.

Через застосування певних візуальних засобів, освітній процес стає різноманітним та цікавим, що значно збільшує його ефективність.

Візуалізація даних - це графічне представлення інформації, яка може займати більше абзацу в тексті, та слугує для стислого представлення в зображеннях. У період з 1985 по 1994 рік кількість візуальних елементів у газетах зросла на 142 %; з 1990 року кількість ілюстрацій та інших допоміжних матеріалів у книгах збільшилася на 400 %. А в інтернеті кількість візуальних елементів зросла на 99,00% з 2007 року. Ці цифри наочно демонструють феноменальне зростання популярності візуальних елементів. (Будюк О., ст. 24)

Використання інформаційних технологій на уроках української мови та літератури залежить від використання інформаційних технологій на уроках української мови та літератури залежить від низки чинників.

Особливе значення серед них мають потреби конкретного уроку, рівень різних програм, наявність акредитованих програм тощо.

Особливе значення мають такі фактори, як потреби конкретного уроку, рівень різних програм та наявність акредитованих програм у системі професійно-технічної освіти. (Салій О., ст. 189)

Унаочнення навчального процесу стало одним з найголовніших принципів дидактики ще в XVI ст. Даний принцип обґрунтували такі відомі педагоги як Я.-А. Коменський, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, К. Д. Ушинський, Т. Лубенець, В. Сухомлинський.

С. Френе, котрий являється одним із основоположників аудіовізуального методу у французькій педагогіці, ще на початку 60-их років XX ст. писав, що природа і середовище навколо нас радикально змінилися, та ці зміни продовжуються і надалі. На думку вченого, слухові та зорові аналізатори, що беруть участь у процесі сприйняття, допомагають людині отримати повніші і точніші уявлення про питання, що вивчаються. А це, в свою чергу, значно покращує сприйняття і засвоєння матеріалу.

Серед візуальних засобів навчання особливе місце займає кіно. Відомий естет Р. Рабинович, котрий високо поцінував кіно, переконував: «Літературний образ на екрані стає конкретним, наочним, життєвим, реальним; і те, що в уяві могло бути невиразним, неясним, приймає чіткі окреслення, проявляється, як на плівці. Кіно дозволяє по-новому прочитати, побачити твір художньої літератури, відкриваючи в ньому не помічені раніше красу і глибину, даючи тим самим матеріал для розвитку образного мислення». (Бабійчук Т. В., ст.1)

Нині інтерактивні технології набувають неабиякого розмаху. Не зважаючи на це, однією з проблем педагогів являється те, що учні не мають навичок читання та розуміння художніх творів. Тож перед ними постає завдання активізувати читацький інтерес дітей на уроках літератури та зацікавити дітей у процесі вивчення шкільного предмета. Кіноекранізація являється одним із таких засобів. В процесі неї діти через образи та події, що бачать на екрані, формують власну думку, аналізують образи акторів, їх майстерність передання задуму автора, порівнюють їх з творами в книзі. Тому її використання на уроках української літератури допомагають учням краще засвоїти художні твори. (Кудінська О. В., ст.218)

Такий тип роботи із застосуванням кіно на заняттях літератури має свою історію.

Вивченню даного питання було присвячено чимало монографій таких вчених, як З. Аболіна, Т. Абрамова, Н. Арнольд, С. Архангельський, Б. Басв, В. Балашов, Л. Прессман, Л. Чашко тощо.

Досвід використання навчального кіно на уроках української літератури висвітлюється і в значній кількості методичної літератури, зокрема в працях С. Мельничука, А. Гуржія, . Волинського, В. Самсонова, С. Жили, Є. Пасічника та інших авторів, котрі друкувалися у журналі, під назвою «Українська мова та література в школі», що сьогодні має назву «Дивослово»).

«Н. Івашкевич ще в 60-х роках ХХ століття зауважував, що інтерес до навчального кіно, мовляв, трохи послабився. Багато вчителів висловлюють думки, що "золоті часи" навчального кіно пройшли, що навчальне кіно вичерпало себе, стало повсякденним посібником, що пошуки в цій галузі не можуть привести до якихось відкриттів. Але, на думку Н. Івашкевича, такі твердження необґрунтовані; навчальний кінематограф має в собі багато прихованих можливостей, які стоять на шляху розвитку сучасних форм навчання». (Бабійчук Т. В.. ст.1)

Технічні засоби наочності дають змогу учням сприймати літературний текст на слух, слугують зразком виразного читання, пізнання цікавих фактів про життя та творчість письменників, завдяки чому являються дієвим засобом засвоєння навчального матеріалу учнями. (Петрович О. Б., ст.181)

Чеський педагог-гуманіст, у праці «Велика дидактика», Ян Амос Коменський, писав: *«...Все, що тільки можна, давати для сприймання чуттям, а саме: видиме – для сприймання зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, доступне дотикові – через дотик. Якщо будь-які предмети одразу можна сприйняти кількома чуттями, нехай вони одразу сприймаються кількома чуттями...»* (Кілочок В. А., ст.227)

Використання на уроках літератури технічних наочних засобів сприяє розвитку творчих здібностей дітей, зацікавлюючи їх своєю новизною. Відтак у дітей стимулюється мовний процес. Такі засоби дають змогу дітям висловлювати власну думку, збагачують їх словниковий запас, розвивають критичне мислення дітей, їх мовлення, створюють умови для їх самовираження та реалізації.

Використання технічних засобів наочності робить навчально-виховний процес більш креативним та ефективнішим, водночас розвиває інтелект дітей, їх мислення, активізує їх творчий потенціал. (Сербіна С. П., ст.67-69)

2.2 Застосування технічних наочних засобів в умовах дистанційного навчання

Образи наочності створюються на основі використання різноманітних предметних, умовних графічних, символічних образів. Використання таких образів передбачає "рух" як в двох різних площинах - на однотипній площині (предмет) та різних образах (перехід від предмета до умовної фігури) та навпаки. Наочні образи відіграють важливу роль в процесі мислення. У більшості людей наочно-образне мислення розвинене добре, джерело візуальної інформації являється на сьогоднішній день найпотужнішим фактором інтелектуального розвитку молоді. (Романюк А. А., ст.177)

В ранньому віці діти зазвичай мислять образами, так, в результаті розумової діяльності створюються наочні образи. Надалі вони ускладнюються та стають основою для формування понять. Недостатність набору таких понять та не володіння знаннями їх оперування стримує процес розвитку розумової діяльності.

На важливості використання засобів наочності в навчанні підкреслював А. Н. Леонт'єв, вважаючи, що вони дають дітям можливість отримувати «досвід чуттєвого пізнання».

Тож, навчально-виховний процес має організовуватися так, що уже з раннього віку формувати у дітей словниковий запас, який, в свою чергу, засвоюється через правильну трансформацію наочного образу. У такій формі вони повинні застосовуватися під час навчального процесу як компонент розумової діяльності.

Сучасне навчання в закладах освіти, особливо під час дистанційної форми навчання немоливо уявити без застосування новітніх технічних засобів. Застосування їх під час дистанційного навчання зменшує їх стомлюваність та засвоювати потрібний матеріал наочно, тобто в образному виді, що, в свою чергу легко сприймається учнями.

Перевагою використання таких наочних засобів на уроках української літератури являється спроможність використовувати незалежну кількість разів, ставити на паузу при потребі та подавати сам матеріал уроку більш оперативно.

Застосування у процесі навчальної діяльності засобів технічної наочності допомагає стимулювати у дітей пізнавальний інтерес до вивчення предмета, надає навчальній роботі творчий характер, адже діти можуть як виконувати вже готові, тобто складені заздалегідь вчителем завдання, так і самостійно їх створювати та опрацьовувати.

Завдяки тому, що при використанні технічних наочних засобів інформація надходить до мозку саме через зорове сприйняття а не текстове, процес засвоєння отримання нової інформації на уроці української літератури стає більш цікавішим та легшим для сприйняття. (Полікарпова А., ст.184-186)

На думку вчених методистів, використання технічних засобів наочності сприяє раціональнішому засвоєнню знань учнів на уроках української літератури. Ефективним буде змога учнів власноруч створювати події і сюжетах творів, тим самим творчо підходити до завдань, створювати проекти та презентації, швидко знаходити потрібну навчальну інформацію тощо. (Яценко Т. О., ст. 277)

Отже, сучасна педагогічна методика української літератури характеризується поєднанням традиційних методів і прийомів вивчення матеріалу, наданням особистісної орієнтації навчальному процесу, насиченістю сприйняття й емоцій та активізацією різних видів навчальної діяльності учнів. (Яценко Т. О., ст.3)

Технічні засоби навчання можна назвати наймогутнішими у роботі сучасного вчителя. Вони розширюють можливості передачі навчальної інформації. Також вони підвищують мотивацію учнів до навчання, їх інтересу до засвоєння матеріалу, та сприяють різнобічному розвитку учнів. Завдання вчителя, у свою чергу, ефективно і корисно подати матеріал учням, а засоби технічної наочності стають неодмінним помічником у цьому. (Рибалко О. О., ст.21)

В умовах дистанційного навчання технічні засоби являються необхідним матеріалом для проведення уроку української літератури. Через їх використання у дітей посилюється інтерес до вивчення теми, краще засвоюється поданий матеріал, індивідуалізується навчання, формуються творчі здібності учнів через можливість власної роботи з використанням технічних засобів наочності.

Використання технічних засобів наочності в умовах дистанційного навчання зокрема економить час як викладача, так і дітей. Учні мають змогу цікавіше та продуктивніше підготуватися до уроку, а вчитель, відтак, здатен швидше та легше перевірити та оцінити роботи школярів через використання спеціальних програм. (Прасюк А., ст. 189)

2.3 Підготовка майбутніх вчителів до використання засобів наочності на уроках української літератури

Використання педагогами технічних засобів є ефективним у тому випадку, якщо вони економлять сили вчителя та учнів, час уроку та слугують засобом кращого засвоєння матеріалу. (Громова Н.В., ст.22)

Такі технології у навчальному процесі мають на меті активізацію діяльності вчителя та самих учнів на уроках, у тому числі української мови та літератури. Також вони індивідуалізують процес здобуття знань, допомагають розвивати обдарованість дітей та сприяють формуванню в них знань з певного навчального предмета.

Застосовуючи на уроках таких технічних засобів як комп'ютер та інтерактивна дошка, вчитель має змогу організувати урок так, що в його участі зможе брати участь одразу весь клас. Водночас вони дають змогу для індивідуальної роботи дітей. Також вчитель має змогу показати та пояснити речі, події, чи то предмети, важкі для відтворення у реальному світі.

Викладачі навіть мають змогу створювати власні посібники електронного вигляду, застосовуючи доступ до мережі Інтернет, з якої легко можна отримати інформацію щодо уроку, а саме знайти необхідні до теми малюнки, відео-фрагменти, уривки з літературних творів, тексти віршів, пісень (або самі пісні) тощо. Такі види власних сучасних посібників стануть незамінним помічником вчителю у процесі викладання дисципліни, та водночас будуть цікавими школярам.

На уроках української літератури процес застосування технічних засобів відбувається різними способами. Вони насамперед залежать від завдань, цілей уроку, а також вмільм використанням програм у системі освіти.

Дедалі більша кількість вчителів надає перевагу використанню на уроках власних розробок навчальних тем засобами технічної наочності. Інколи тривалість використання на уроках технічних засобів складає декілька хвилин, а деколи і цілий урок.

Та інформація, котра одночасно чинить вплив на декілька органів чуття здійснює на людину значно ефективнішу дію та краще нею засвоюється.

Для забезпечення хорошого результату засвоєння дітьми з вадами слуху тем на уроці української літератури використовують статичні таблиці. Вони дозволяють економити час на переписування дітьми теми у зошит, натомість полягають у тому, що відповіді учні можуть записувати одразу на дошку спеціальним маркером.

Також у шкільній практиці ефективним є застосування тематичних опорних таблиць та плакатів. Вони містять у собі такі поняття, що подаються у сконцентрованому

вигляді, тим самим активізуючи зорове сприйняття. Засвоєнню знань сприяє розвиток образного та асоціативного мислення у дітей.

Одним із вдалих методів розповіді про життя та творчість певного письменника на уроках української літератури для дітей з розладами слуху являється літературний портрет. Він містить у собі зображення, портрети, документи, таблиці, фотографії, звукозаписи та відеоматеріали. До цього виду уроку активно залучають школярів.

Також одним із методів ознайомлення дітей з природою, історією, традиціями, видатними постатями тощо є віртуальні екскурсії. Вони сприяють розширенню словникового запасу учнів, розширюють обізнаність щодо конкретної теми.

Оцінювати знання учнів, особливо із вадами слуху легше та ефективніше, якщо застосовувати у своїй роботі тестові завдання.

Урок із застосуванням різних мультимедійних прийомів називається медіауроком. Він відрізняється від звичайного тим, що є яскравішим та цікавішими для сприймання дітьми. Відповідно результативність такого уроку є значно вищою за рахунок того, що процес спрямований на усвідомлення учнями теми уроку.

Отож, застосування технічних засобів наочності допомагає зробити урок української літератури цікавішим за рахунок доповнення його картинками, відео, музикою, зробити власні спостереження та набувати тим самим досвіду.

Такі уроки є ефективними, адже дозволяють брати в ньому участь як індивідуально кожному учневі, так і цілому класу загалом. Такий тип уроку пробуджує у школярів інтерес, заохочує їх до діяльності, знаходження результату, пошуку відповідей на запитання, що виникають у процесі уроку, та дозволяють їм бути активними на уроці.

Використання технічних засобів при вивченні української мови та літератури дозволяє створити кероване мовленнєве середовище, яке імітує реальну комунікативну ситуацію. У такому середовищі моделюється реальна комунікативна ситуація, а учням з вадами слуху пропонується вирішити певні поведінкові завдання. За допомогою технічних засобів навчання вчителі можуть розширити педагогічні та психологічні можливості навчального процесу та подолати бар'єри комунікативної компетентності дітей з вадами слуху. (Федоренко О. Ф., ст.116-127)

Для кращого засвоєння матеріалу на уроках української літератури вчителям літератури необхідно використовувати супровід, відео та інтерактивні техніки для вивчення твору. Інтерактивні технології необхідні для того, щоб викликати в учнів емоції і допомогти їм краще зрозуміти і запам'ятати твір. (Чала А. Г., ст.95)

Технічні засоби наочності являються умовою для підвищення ефективності навчання дітей, зокрема на уроках української літератури. Їх актуальність пояснюється тим, що на сьогоднішній день важко змусити дитину читати книги, так як більшість із них вже з раннього віку надають перевагу використанню новітніх технічних засобів. Тож, перед вчителями постає ціль зацікавити дітей та навчити їх використовувати їх правильно та раціонально. (Колосовська Н. В., ст.199)

Використання технічних засобів у підготовці майбутніх вчителів української літератури являється умовою забезпечення мотивації учнів до навчання, сприяє її професійному розвитку щодо набуття нових компетентностей, активізації пізнавальних процесів у дітей тощо. Зокрема, варто зазначити, що недостатній рівень засвоєння майбутніми вчителями знань користування технічними засобами робить процес ефективного використання їх повільнішим та менш продуктивним. (Віннікова Н. М., ст. 201)

Отож, основною ціллю викладача української літератури активізація читацького інтересу учнів, заохочення їх до читання художніх творів. А кіноекранізація якраз надає їм змогу цікавіше представити навчальний матеріал та бажання вивчати через твори звичаї, культуру, традиції власного народу, що вміло передані поетами української літератури. (Кудінська О. В., ст. 223)

Активне впровадження новітніх технологій та їх засобів сьогодення актуалізує проблему використання технічних засобів наочності та сприяє формуванню у фахівців та викладачів інформаційної компетентності. Вона набувається ним через використання педагогом таких навчальних засобів, котрі спрямовані на активізацію їх пізнавальної діяльності за рахунок створення позитивних умов для розвитку її як особистості у процесі навчання.

На сьогоднішній день це є можливим завдяки запровадженню в освітній процес технічних засобів наочності. (Мхитарян О., ст. 211-213)

2.4 Робота із застосуванням наочних засобів з розумово відсталими дітьми

Система спеціальної освіти модернізується завдяки введенню інноваційних технологій навчання. Зокрема, в освітніх закладах для розумово відсталих дітей дедалі

необхіднішою постає тема використання новітніх технологій, які б готували їх до життя в інформаційному суспільстві. *«Комп'ютерні засоби виступають як провідний чинник модернізації читацької освіти розумово відсталих школярів, водночас забезпечуючи реалізацію корекційної, розвиткової, пізнавальної, естетичної, виховної функцій навчального процесу.»* (Кравець Н. П., ст.29)

Технічні засоби наочності стимулюють пізнавальну активність учнів, підвищують їх мотивацію до вивчення навчального матеріалу, сприяє індивідуалізації діяльності школярів в процесі навчання. На думку О. Ісаєвої, навчання із застосуванням технічних засобів наочності сприяє розумовому розвитку учнів, так як такі технології при вивченні літератури являються засобом розвиткового навчання, яке сприяє творчій роботі учнів на уроці, а також стимулює інтерес до читання літературних творів.

Питанням використання технічних засобів наочності у навчальному процесі із дітьми, котрі мають порушення психічного чи фізичного розвитку, займалися такі вчені як С. Миронова М. Шеремет, О. Легкий, І. Федоренко та інші.

Застосування технічних засобів наочності на уроках із учнями, які мають відсталість розвитку робить процес оволодіння знаннями та навичками не лише цілеспрямованим та систематизованим, але й сприяє розвитку в дітей творчих здібностей та підвищує їх інтерес до здобуття знань.

Вчені вважають, що застосування наочних технічних засобів для навчання дітей з недоліками інтелектуального розвитку являється ефективним засобом активізації усіх психічних процесів, та переходу від образно-наочного рівня мислення до абстрактного.

Але, водночас, наголошується на тому, що використанню таких засобів на уроках з розумово відсталими дітьми у процесі вивчення художніх творів на уроках літератури приділяється недостатня увага.

Таким чином, комп'ютер виконує наступні функції: слугує як наочний орієнтир, як джерело навчальної інформації; як засіб корекції властивих школярам вад розвитку, розвитку зв'язного мовлення, контролю за ходом і правильністю виконання завдань, самоконтролю за роботою; як діагностика знань школярів (тестування), являється засобом формування естетичного смаку. (Кравець Н. П., ст.30)

Навчання дітей, зокрема з вадами розвитку, засобами технічної наочності проводиться насамперед із застосуванням індивідуального підходу, а також базується на науковості, доступності, та доцільності пропонованих знань і умінь. Відтак, навчальний матеріал перетворювався на предмет активної діяльності.

При цьому, важливим є врахування особливостей психофізичного розвитку розумово відсталих дітей, а саме нестійкість їх інтересу до читання літератури, адже рівень його значно знижується в порівнянні зі звичайними дітьми. Також особливістю являються недостатньо сформовані навички читання, особливо виразного. Нею також може слугувати недостатній розвиток активності під час виконання завдань чи читання, та труднощі засвоєння вивченого матеріалу у процесі навчання.

Саме тому, найефективнішим засобом подання інформації дітям з вадами розвитку в процесі вивчення літератури являються саме технічні наочні засоби. Це пояснюється тим, що використовуючи їх на уроці літератури, інформація подається одночасно аудіовізуальним способом, що дає емоційний заряд, тим самим вмикаючи увагу учнів, та забезпечують одночасно і зорове і слухове сприйняття навчального матеріалу, та додаткового опрацювання недостатньо зрозумілого матеріалу.

Використовуючи на уроках технічні засоби, діти з вадами розвитку формують чіткі уявлення про прочитане, розуміють його суть. Також вони опановують навички орієнтуватися у опрацьованих творах, навчаються знаходити різницю між частинами тексту, а також виділяти головне та другорядне в них. Також, при проведенні аналізу творів діти вчаться розрізняти головних та другорядних героїв та дати їм характеристику, вчаться описувати різні явища та події у прочитаних творах.

Покращенню навичок читання та кращому сприйманню та засвоєнню матеріалу сприяє залучення зорових, слухових та тактильних аналізаторів. Відтак, в учнів формується здатність до самостійної діяльності на вищому рівні.

Тож робота із використанням наочності не являється просто розвагою, а є складовою корекційної роботи, що розвиває пізнавальну активність учнів та полегшує роботу вчителю за рахунок здатності за допомогою них створювати комфортні умови для виконання дітьми завдань різних типів. Заразом враховуються і індивідуальні та типологічні особливості дітей. (Кравець Н. П., ст.31-37)

Освітня система сьогодення ставить низку питань щодо організації навчально-освітнього процесу, зокрема викладання таких навчальних дисциплін як українська мова та література. Тож постає питання пошуку методів зацікавлення дітей до здобуття знань, розвитку їх творчих здібностей, самостійності, підвищення розумової активності тощо.

Одним із таких напрямів являється впровадження таких видів методик, основа який полягає у використанні технічних засобів при створенні навчальних програм.

Навчальний матеріал засвоюється значно швидше завдяки використанню спеціальних дидактичних засобів. Сучасна освіта виводить на окреме місце так звані технічні засоби навчання. Навчання з їх допомогою проводять близько 150 країн світу.

Таке активне їх використання пояснюється психологічними та соціальними особливостями учнів. Їх систематичне застосування має на меті підвищення ефективності здобуття школярами знань та активізація мовленнєвої діяльності учнів.

Ефективність використання технічних засобів на уроках, зокрема літератури, пояснюється тим, що вони подають інформацію одночасно текстовим, графічним, звуковим, відео способами. А це сприяє ефективному результату навчально-виховного процесу дітей, особливо з порушеннями розвитку.

Через поєднання вербальної та візуальної форм подання інформації, матеріал уроку сприймається та засвоюється ефективніше.

Через психофізіологічні особливості дітей шкільного віку, концентрація їх уваги становить близько 15-20 хвилин. У той час, коли увага дитини починає розсіюватися вчитель вдається до переключення фокусу їхньої уваги на щось інше, як от, наприклад, розповідь про якийсь випадок з життя, або застосування певного виду наочного матеріалу і т. д. За допомогою використання технічних засобів наочності змити увагу учнів у цей час стає значно легше.

Дослідження сприйняття та засвоєння дітьми інформації дають можливість зрозуміти, що приблизно 80% її отримується за допомогою органів зору, 11% засвоюється завдяки слуховим органам, 3,5% сприймається завдяки запахам, а всі іншу за допомогою тактильних відчуттів. Тобто, сприймаючи інформацію на слух, матеріал засвоюється на 20%. Отримуючи її через зорові органи сприймається 30% матеріалу.

А от за допомогою комбінованого поєднання слухового та зорового рецепторів та чи інша інформація засвоюється учнями до 60%. Особливої уваги поєднанню слухового та зорового шляху сприймання інформації приділяють при навчально-виховному процесі для дітей з вадами слуху. Адже особливостями засвоєння інформації дітьми з вадами слуху є те, що дитина або може почути, проте не завжди розуміє і тому забуває інформацію, або вона частково пам'ятає побачену чи почуту інформацію.

Великий вплив на всі сфери життя сьогодення чинять якраз технічні засоби, особливо говорячи про сферу навчання та виховання Використовуючи на уроках технічні засоби наочності, вчитель має змогу зробити урок більш цікавим та наочним через змогу змінювати технологію подання навчального матеріалу, що являється важливим в особливості для процесу навчання дітей з вадами слуху.

Використання комп'ютерних технологій у роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку є предметом дослідження О. Качуровської, О. Легкого, С. Миронової, Є. Синьової, І.Федоренко та ін. С. Миронова розглядає навчання дітей з інтелектуальними порушеннями з використанням комп'ютера розглядає як засіб активізації всіх психічних процесів, особливо оперативних елементів мислення, засіб переходу від наочно-конкретного рівня мислення до абстрактного.. (Кравець Н. П., ст. 6)

Широкої популярності на сьогоднішній день набувають інтерактивні методи навчання, що створюють для учнів комфортні умови для засвоєння знань, завдяки залученню їх до творчості, сприяють розвитку навичок та інтелекту.

Література, як навчальний предмет у школі для навчання розумово відсталих дітей являється таким, що формує у дітей навички читання, формує їх адаптацію в суспільстві, робить з них активних читачів.

Такий спосіб навчання активізує пізнавальну діяльність учнів на уроках літератури, дає змогу застосовувати різні форми і методи навчання не лише для того, щоб зацікавити учнів, але ще й для кращого опанування ними навчального матеріалу. Одним із ефективних методів виховання та навчання розумово відсталих дітей читацьких навичок являються літературні ігри. Такий вид ігор допомагає коригувати психофізичний розвиток дітей, допомагає розвинути навички читання, уміння аналізувати твір, робити характеристику героїв тощо.

Корекційне значення ігор для корекції розвитку та порушень розумового розвитку розумово відсталих учнів розглядається у працях А. Аксьонової, Л. Вавіної, К. Ардобацької, О. Граборова, Ю. Косенко, Г. Смірної та інших. На думку вчених, педагогічна цінність ігрового методу в роботі з учнями із затримкою психічного розвитку полягає в тому, що корекційні, розвивальні та виховні цілі навчання реалізуються не відокремлено, а органічно поєднуються у взаємодії. (Кравець Н. П., ст.3)

Процес гри дає змогу коригувати та долати порушення багатьох психічних функцій. На думку вчених через гру можливо найбільш точно визначити показники здібностей дітей та їх можливостей. Також вчені вважали, що саме через гру можливо проаналізувати рівень відсталості дитини.

Неспроможність зрозуміти суть прочитаного, або прочитаного матеріалу та невміле використання засвоєння інформації відбувається через негативний досвід міжособистісного спілкування.

Водночас застосовували комп'ютерні технології як додатковий набір можливостей корекції відхилень у розвитку школярів, оскільки для розумово відсталих комп'ютер виконує наступні функції:

- виступає як наочний посібник, як джерело навчальної інформації;
- дає можливість коригувати притаманні школярам порушення розвитку, розвивати зв'язне мовлення;
- контролювати хід і правильність виконання завдання та здійснювати самоконтроль виконаних завдань;
- являється засобом діагностики знань школярів (тестування);
- формує естетичні смаки, допомагає сприймати й продукувати інформацію, водночас забезпечуючи реалізацію корекційної, пізнавальної, естетичної, виховної функцій навчального процесу.»

Виходячи з цього, можна сказати, що технічні засоби дають змогу учням з вадами розвитку краще зрозуміти сутність прочитаного матеріалу. Вони допомагають їм оволодівати читацькою діяльністю та мотивують їх до подальшого читання літератури. (Кравець Н. П., ст. 6)

Учителі спеціальних загальноосвітніх шкіл, враховуючи поради як І.Г. Ткаченка, так і відомого українського вченого-дефектолога І.Г. Єременка, постійно використовують на уроках та в позакласній роботі сучасні технічні засоби навчання, враховуючи, що учням з інтелектуальними порушеннями дуже важко дається оволодіння знаннями, уміннями й навичками з усіх навчальних предметів. Технічні засоби навчання виступають необхідним допоміжним наочним матеріалом у процесі засвоєння знань та умінь, оскільки за допомогою наочності, яку забезпечують сучасні технічні засоби навчання, учні можуть краще засвоїти навчальний матеріал, задіюючи візуалізацію й активізуючи сприймання, мовлення і мислення. (Кравець Н. П., ст.114)

Робота з використанням технічних засобів привчає дітей мислити логічно, розширює їх погляд на світ, об'єднує виховання і навчання в єдиний процес. Правильно подана наочність на кроці відбувається у той час, коли вона дає змогу пояснити певне значення, або явище тощо та сприяла розвитку в учнів абстрактного мислення.

На уроках літератури в школі основним завданням являється поповнення словникового запасу дітей, розвиток їх усного і писемного мовлення, формування навичок читання, в тому числі виразного. Важливим для цього є вивчення учнями віршів, приказок,

фраз тощо. Неабияку роль відіграють саме перші уроки читання, адже вже тоді і починають розвиватися навички виразного читання.

Отже, використання на уроках літератури технічних засобів наочності у роботі з дітьми, в яких є вади психофізичного розвитку сприяє розвитку у них мислення, сприймання, уяви, а це в свою чергу допомагає їм краще оволодівати навчальним матеріалом. (Кравець Н. П., ст.115)

Наочні технічні засоби на уроках української літератури здебільшого використовуються учнями для засвоєння певних фактів, подій з прочитаних творів та здобуття ними знань про авторів написаних творів, зокрема відомостей про їх життя та творчий шлях. Використання їх дозволяє учням на уроках використовувати зображення, відео, звукозаписи, тощо, тим самим навчаючись аналізувати прочитаний твір, краще засвоювати навчальний матеріал, краще освоюють текст твору тощо. (Кравець Н. П., ст. 151)

РОЗДІЛ 3.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Метою нашого дослідження було знайти відповіді на такі питання: яке ставлення викликають технічні засоби наочності під час навчально-виховного процесу, зокрема використанні їх при проведенні уроку української літератури; чи ознайомлені учні та вчителі з їх видами. Також визначити доцільність професійної підготовки вчителів щодо їх використання у процесі педагогічної діяльності.

Об'єктом дослідження виступали учні та вчителі загальноосвітніх навчальних закладів та навчально-виховний процес, тобто як діти та вчителі ставляться до використання різних видів технічних засобів у навчанні/роботі.

Методи дослідження: найголовнішим методом дослідження був метод анкетування, тобто проведення опитування вчителів та школярів. Поставити декілька питань для вивчення наявності та ефективності використання технічних засобів наочності у педагогічному процесі.

Питання:

- чи мають педагоги та учні вільний доступ до використання технічних засобів наочності? Якщо так, то до яких саме?
- Чи полегшує використання технічних засобів наочності роботу викладачам на уроці української літератури.

Опитування щодо роботи проводилося як усно, так і за допомогою електронної анкети, створеної на онлайн платформі Google Forms. Анкету заповнювали всі добровільно та анонімно.

Мета дослідження полягала в тому, щоб знайти відповіді на питання, як ставляться учні та педагоги до використання на уроках української літератури технічних наочних засобів. Чи ознайомлюють їх з різними їх видами. Також дізнатися, як впливають технічні засоби наочності на навчально-виховний процес. Наскільки багато і які види технічних наочних засобів наявні в навчальних закладах та персонально.

Ми шукали відповіді на такі питання: чи використовують взагалі технічні засоби на уроках української літератури? Чи полегшує використання ТЗН роботу викладачам? Чи роблять вони навчальний матеріал легшим для засвоєння учнями?

Нами було висунуто декілька гіпотез.

Гіпотеза 1.

Ми припускаємо, що викладачі та учні достатньо ознайомлені з різними видами наочних технічних засобів щодо використання їх у навчально-виховному процесі.

Гіпотеза 2.

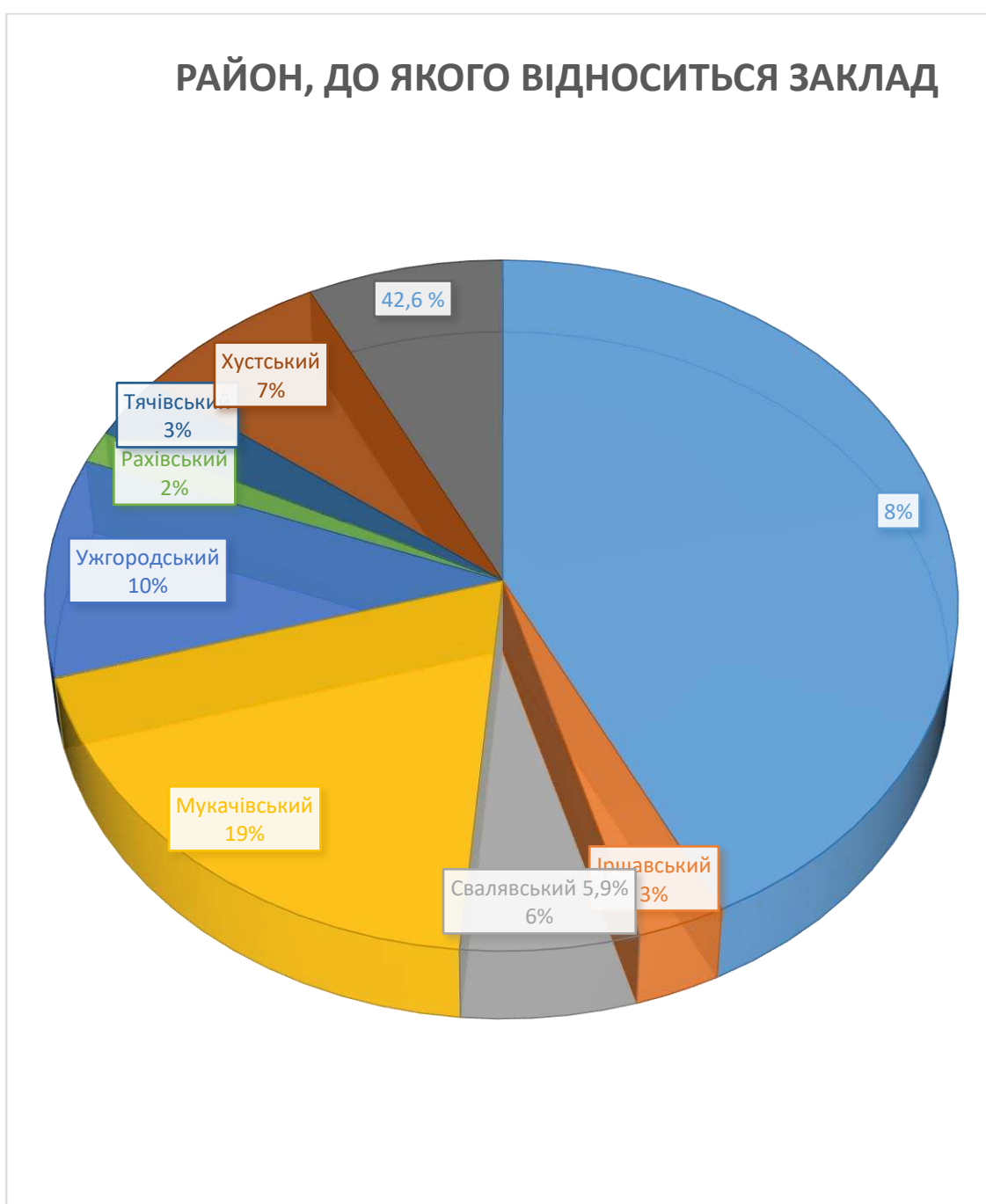
Також припускаємо, що робота педагогів та засвоєння знань учнями стають легшими після появи наочних технічних засобів, базуючись на опитуванні їх щодо даної теми.

Анкета та живе опитування були головним інструментом дослідження. Зміст опублікованого тексту такий самий, як і у анкеті. Також до нього були додані короткий вступ та певні вказівки щодо виконання. Анкета складалася з двох частин, які загалом містять 13 питань. Всі питання були представлені у формі тестів, з можливістю вираження власної думки в графі «інше». Наш вибір впав на ці типи питань, оскільки так, у підсумку, ми отримуємо чітку, точну відповідь, яку також простіше проаналізувати.

Сформовані найпростіші питання, які були складені нами з множинним вибором відповідей. Аналіз перевірки та обчислення відповідей проведеним за допомогою програми Excel.

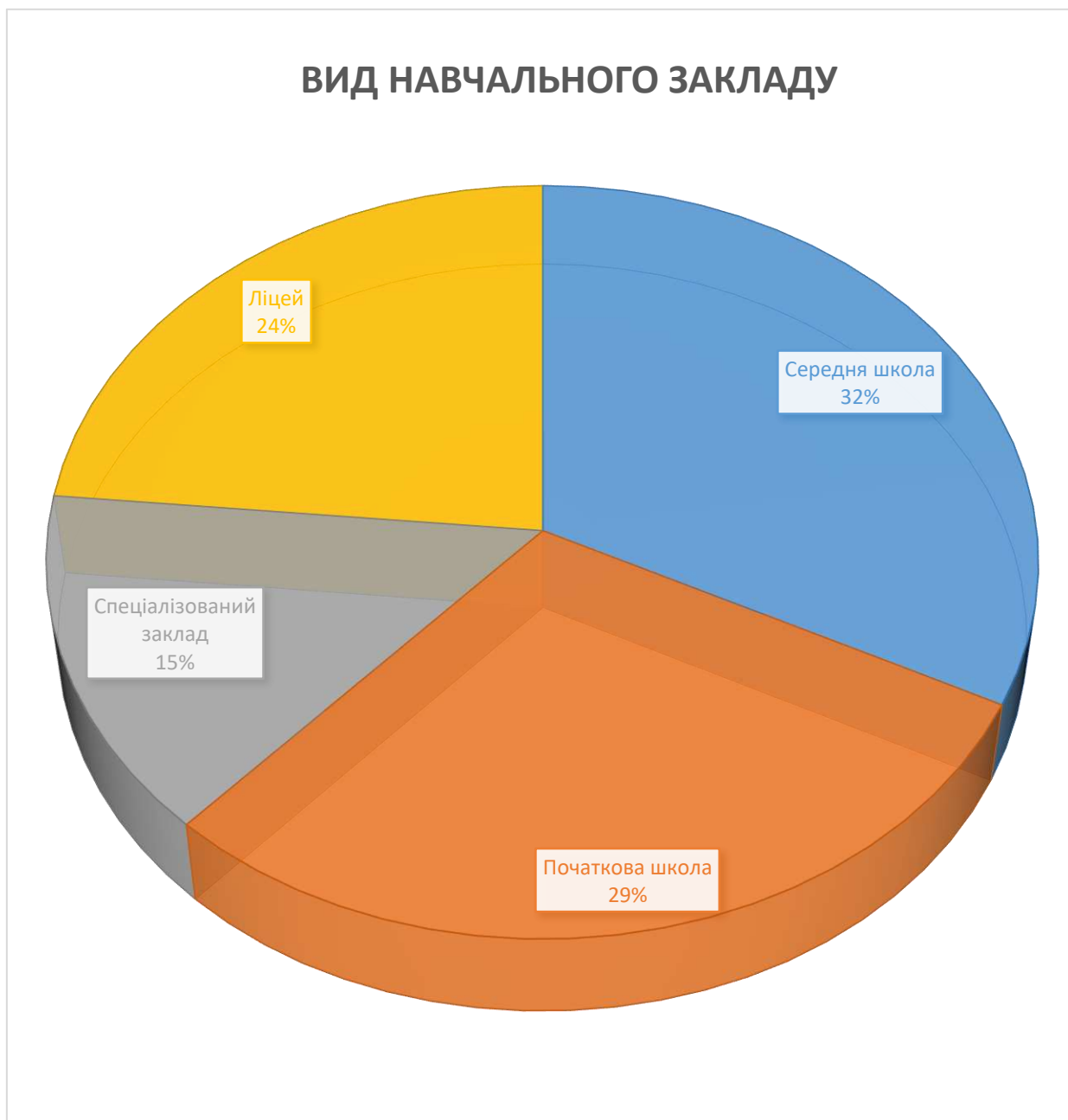
Після проведення опитування нами були отримані наступні відповіді:

Аналіз результатів дослідження

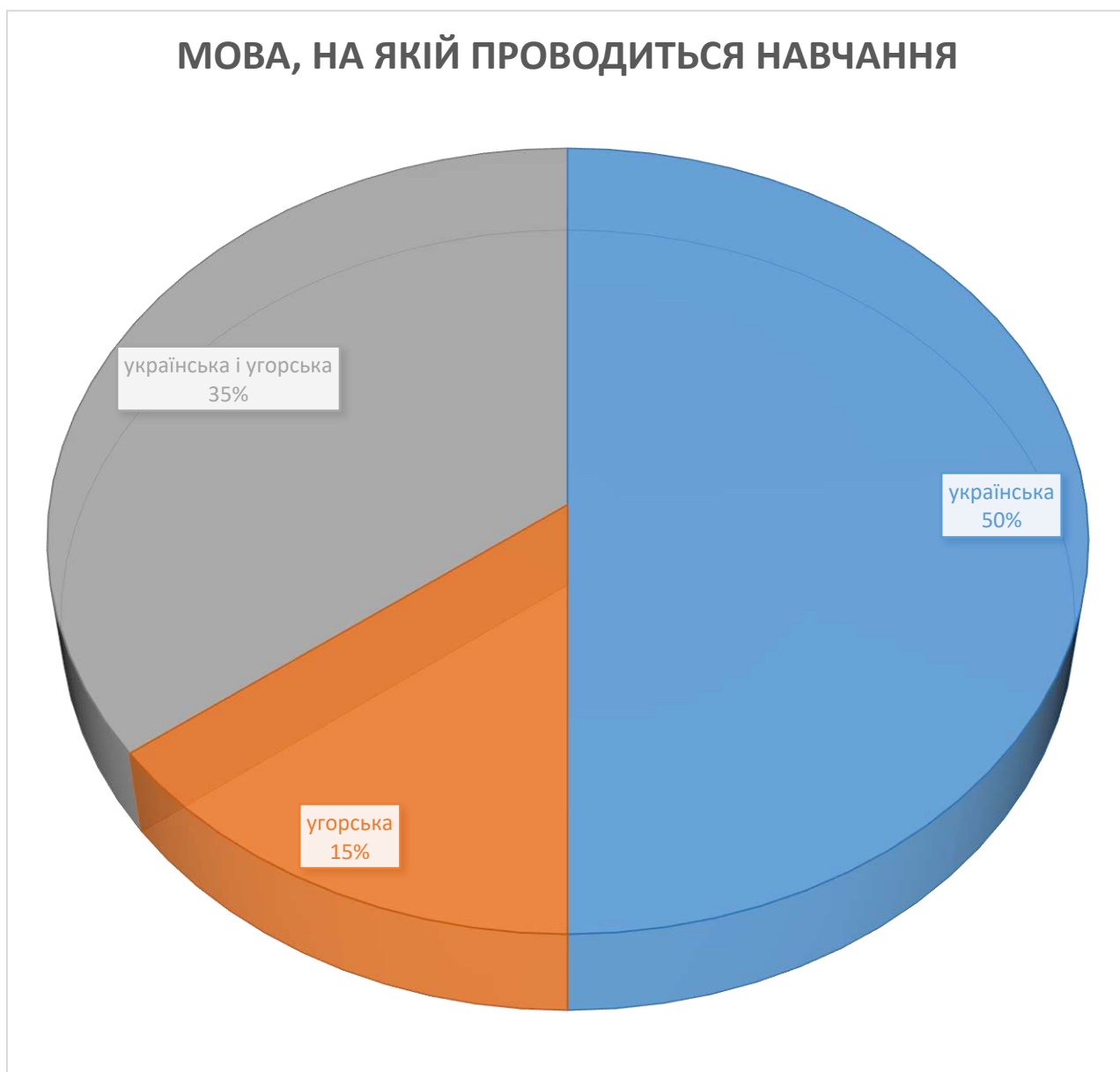
Діаграма 1. Джерело: власне редагування

Серед учасників опитування, найбільшу кількість становить Берегівський та Мукачевський райони.

Діаграма 2. Джерело: власне редагування

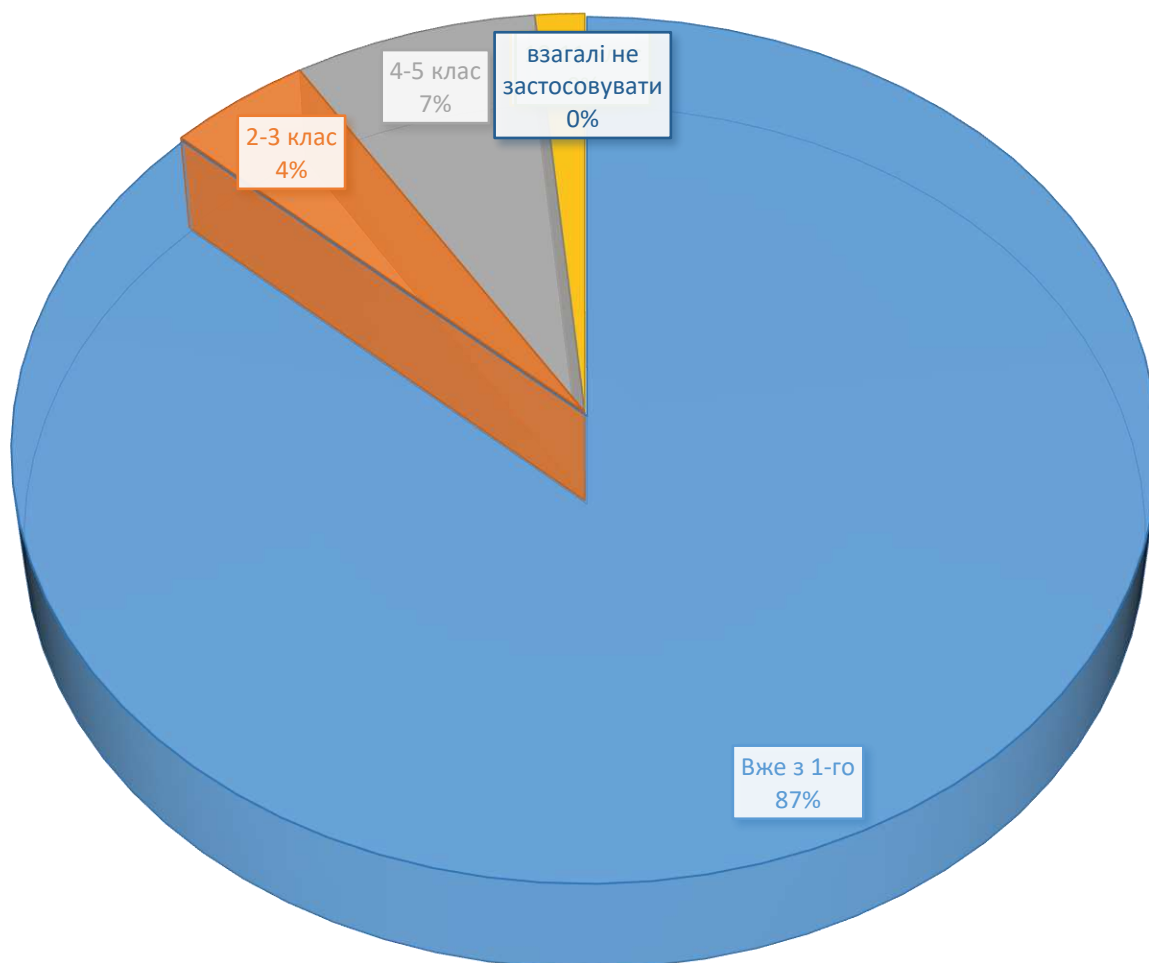
Після запитання про місцезнаходження навчального закладу, було поставлено питання про те, в якому саме закладі освіти працюють опитувані педагоги. Після чого, було визначено, що найбільша кількість з них працюють у початковій та середній школах.

Діаграма 3. Джерело: власне редагування

Також було поставлено запитання, на якій саме мові ведеться навчання у тому закладі освіти, де вони викладають. І таким чином ми з'ясували, що переважну більшість становить все ж таки українська мова. Трошки менший показник мають навчальні заклади, де навчання ведеться двома мовами (українською та угорською).

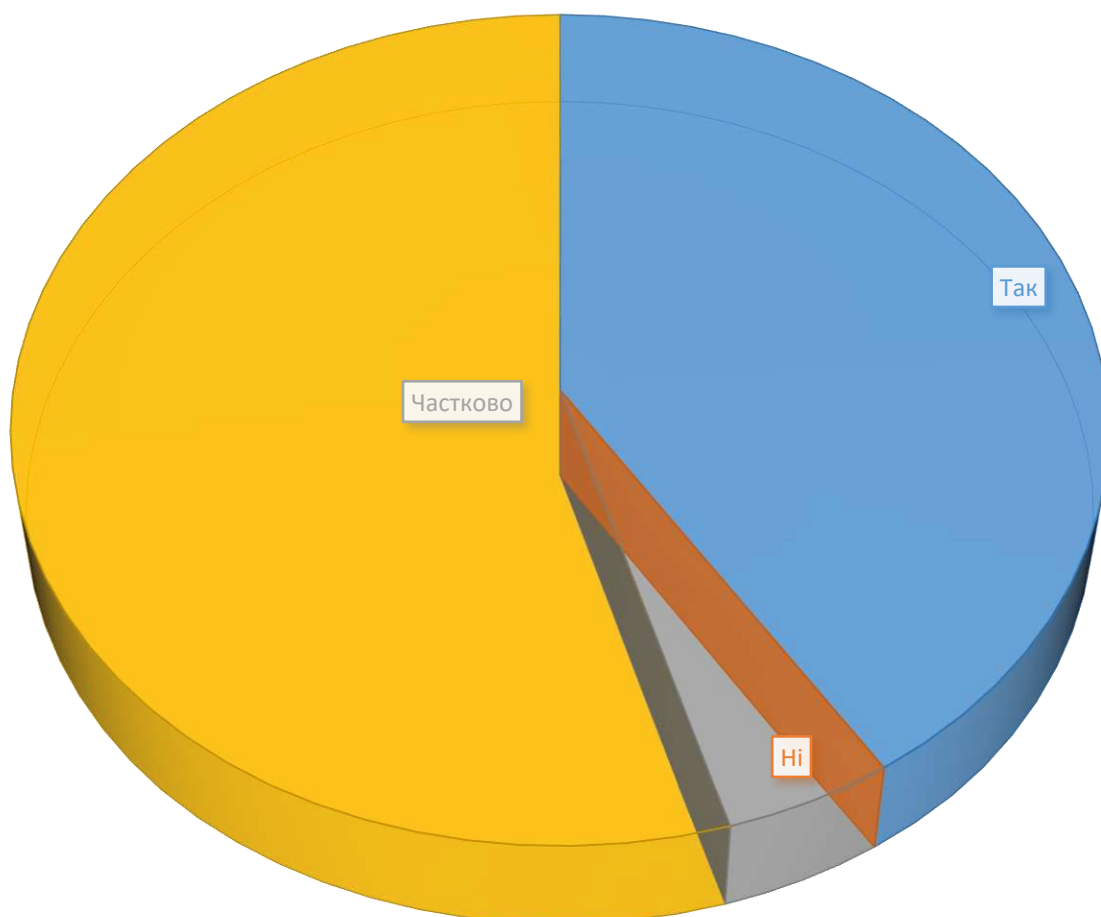
З ЯКОГО КЛАСУ ПОТРІБНО ЗАСТОСОВУВАТИ НА УРОКАХ ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ НАОЧНОСТІ?

Діаграма 4. Джерело: власне редагування

На запитання про те, з якого класу на думку педагогів доцільно застосовувати технічні засоби на уроках літератури, статистика показала, що на думку педагогів, починати займатися з дітьми на уроках, використовуючи технічні засоби наочності, потрібно вже з першого класу.

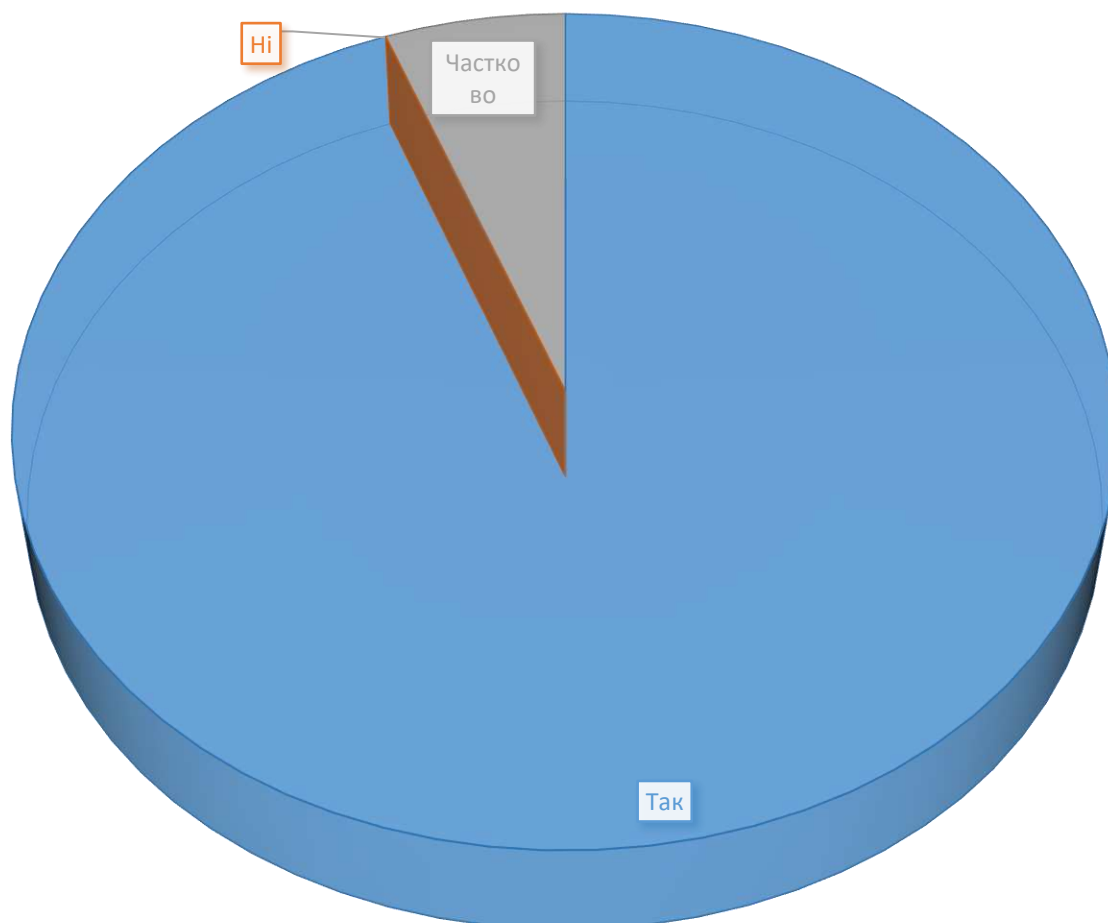
РІВЕНЬ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ З РІЗНИМИ ВИДАМИ НАОЧНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ЇХ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Діаграма 5. Джерело: власне редагування

Серед опитуваних учасників, на запитання, що стосувалося рівня їх ознайомлення з різними видами наочних засобів щодо використання їх у навчально-виховному процесі, переважна більшість дала відповідь «частково» та «так», що свідчить про їх обізнаність щодо використання ТЗН на уроках української літератури.

ЧИ ВІДОМІ ВИКЛАДАЧАМ ТАКІ ТЕХНІЧНІ
ЗАСОБИ НАОЧНОСТІ ЯК ФІЛЬМИ, ВІДЕО,
ПРЕЗЕНТАЦІЇ, ЗАПИСИ CD, КОМП'ЮТЕРНІ
ПРОГРАМНІ ЗАСОБИ ТОЩО?

Діаграма 6. Джерело: власне редагування

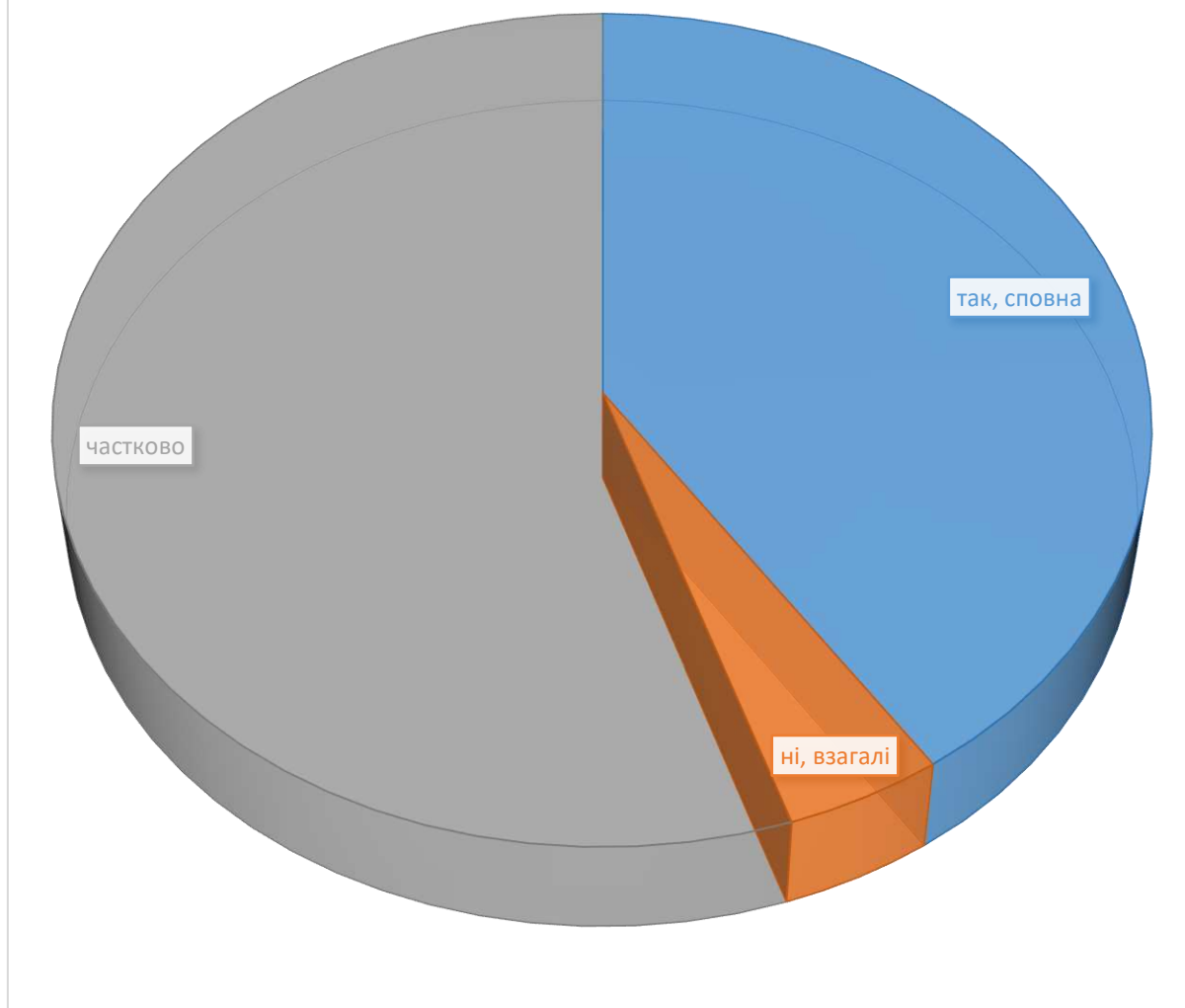
На запитання, чи відомі викладачам зазначені на діаграмі види технічних засобів, майже всі дали одну відповідь – «так». І лише декілька – «частково»

Діаграма 7. Джерело: власне редагування

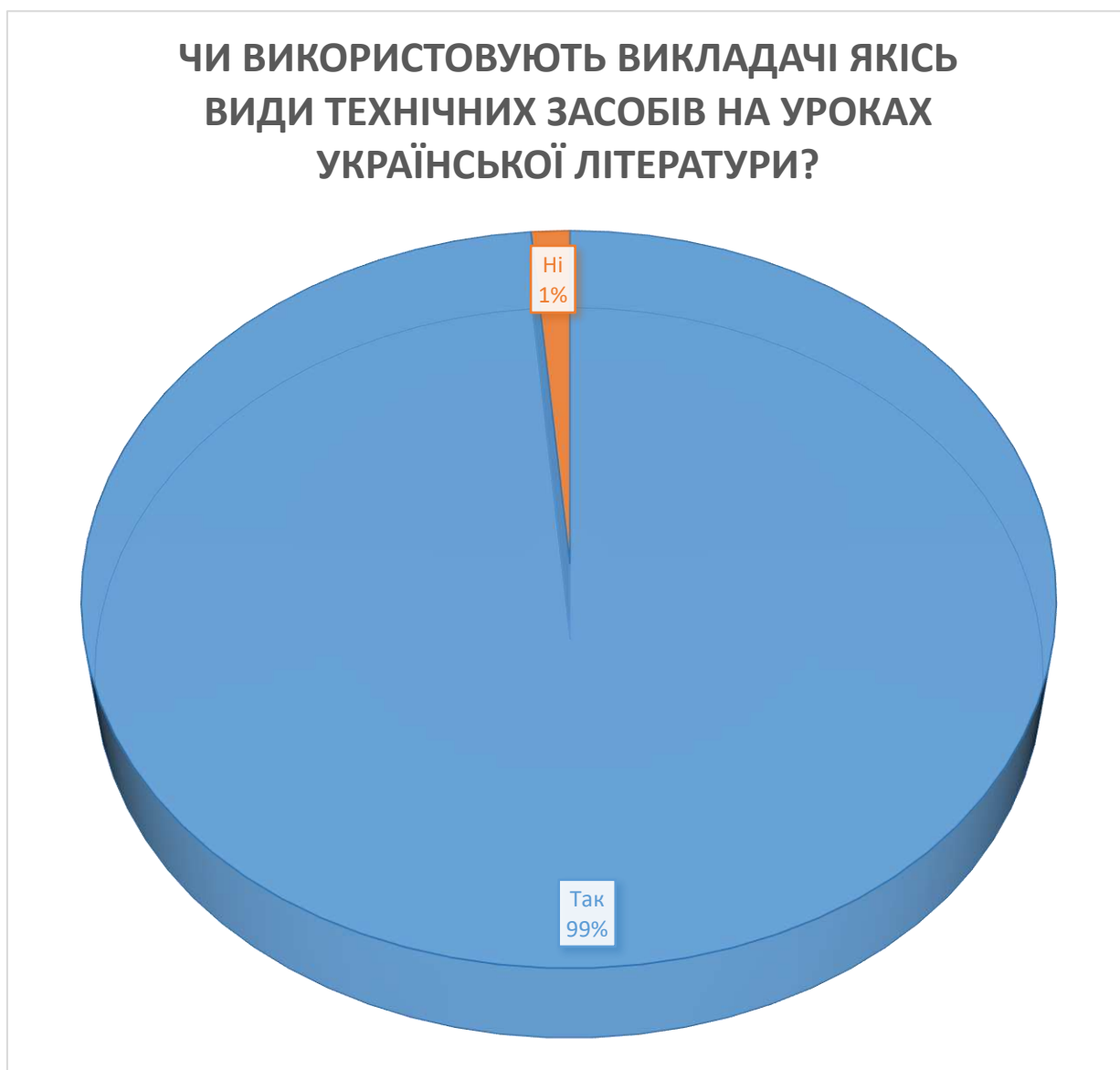
Також, було поставлено питання про наявність у викладачів певних видів технічних засобів, на що більшість з них відповіли, що мають у їх у використанні. І лише невелика кількість відповіла, що ні.

**ЧИ МАЮТЬ ПЕДАГОГИ ЗМОГУ ВІЛЬНО
ВИКОРИСТОВУВАТИ ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ
НАОЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ
МАТЕРІАЛУ НА УРОЦІ?**

Діаграма 8. Джерело: власне редагування

Також нас цікавило, чи мають педагоги змогу вільно користуватися технічними наочними засобами у процесі викладання матеріалу на уроці української літератури, на що більшість відповіли що вони мають змогу використовувати їх частково. Трохи менше відповіли, що сповна забезпечені засобами технічної наочності, та мізерна кількість дала відповідь, що зовсім не забезпечена ТЗН.

Діаграма 9. Джерело: власне редагування

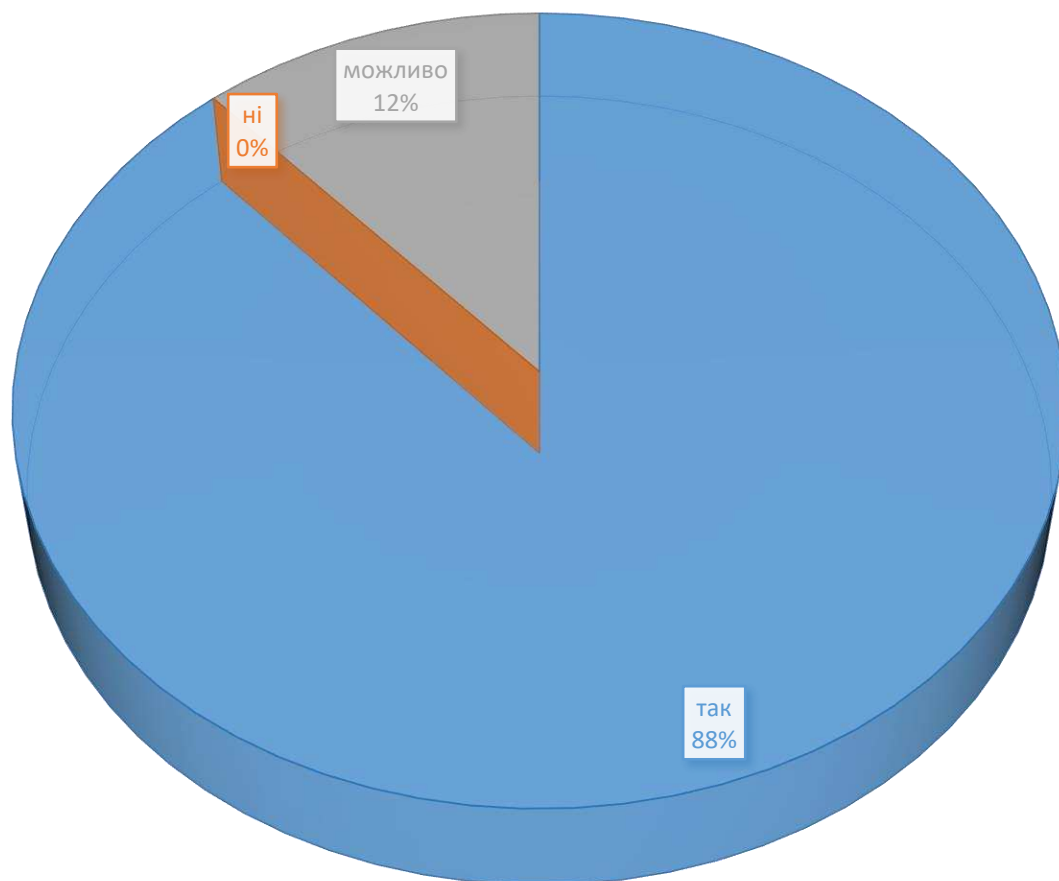
Також важливим було дізнатися, чи використовують вчителі якісь види технічних засобів на уроках української літератури. На що ми отримали переважну відповідь «так», і мінімальну «ні»

Діаграма 10. Джерело: власне редагування

Також, було поставлено питання, як часто застосовують викладачі засоби технічної наочності при викладанні української літератури. На що ми отримали відповідь, що переважна більшість використовує їх або регулярно, або частково.

РІВЕНЬ ГОТОВНОСТІ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

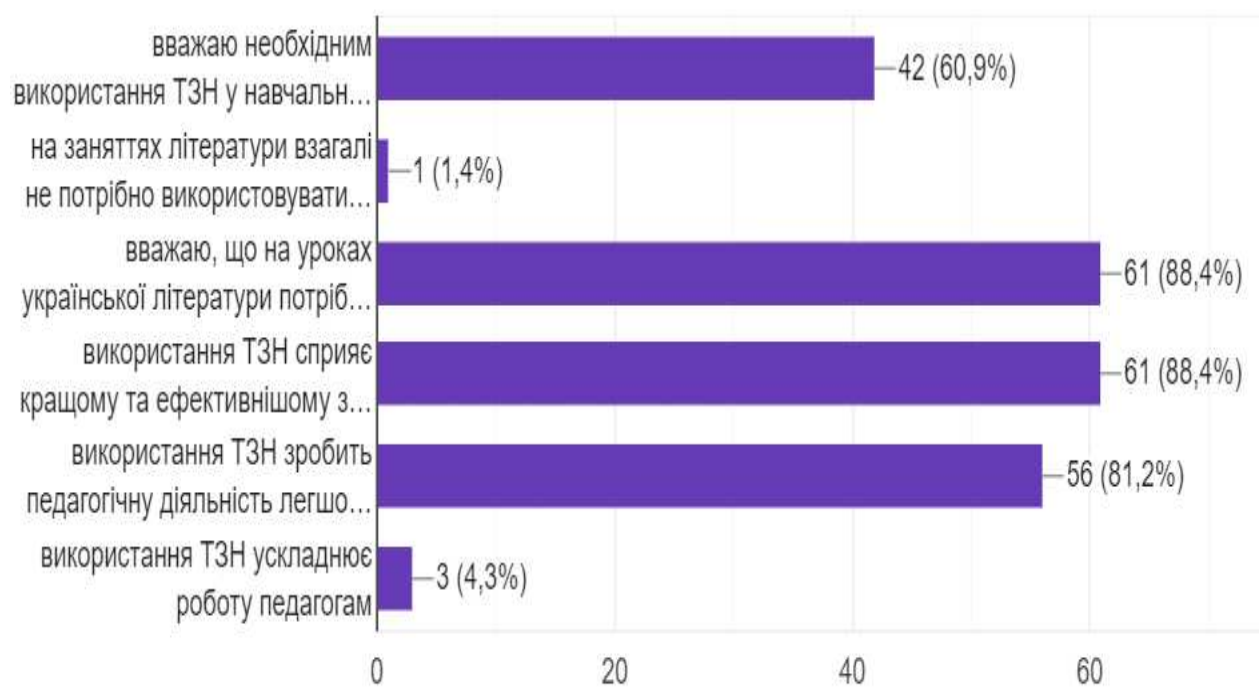

Діаграма 11. Джерело: власне редагування

Також поставили питання, чи готові педагоги використовувати засоби технічної наочності на уроках української літератури. На це питання майже всі викладачі проголосували, що так, готові.

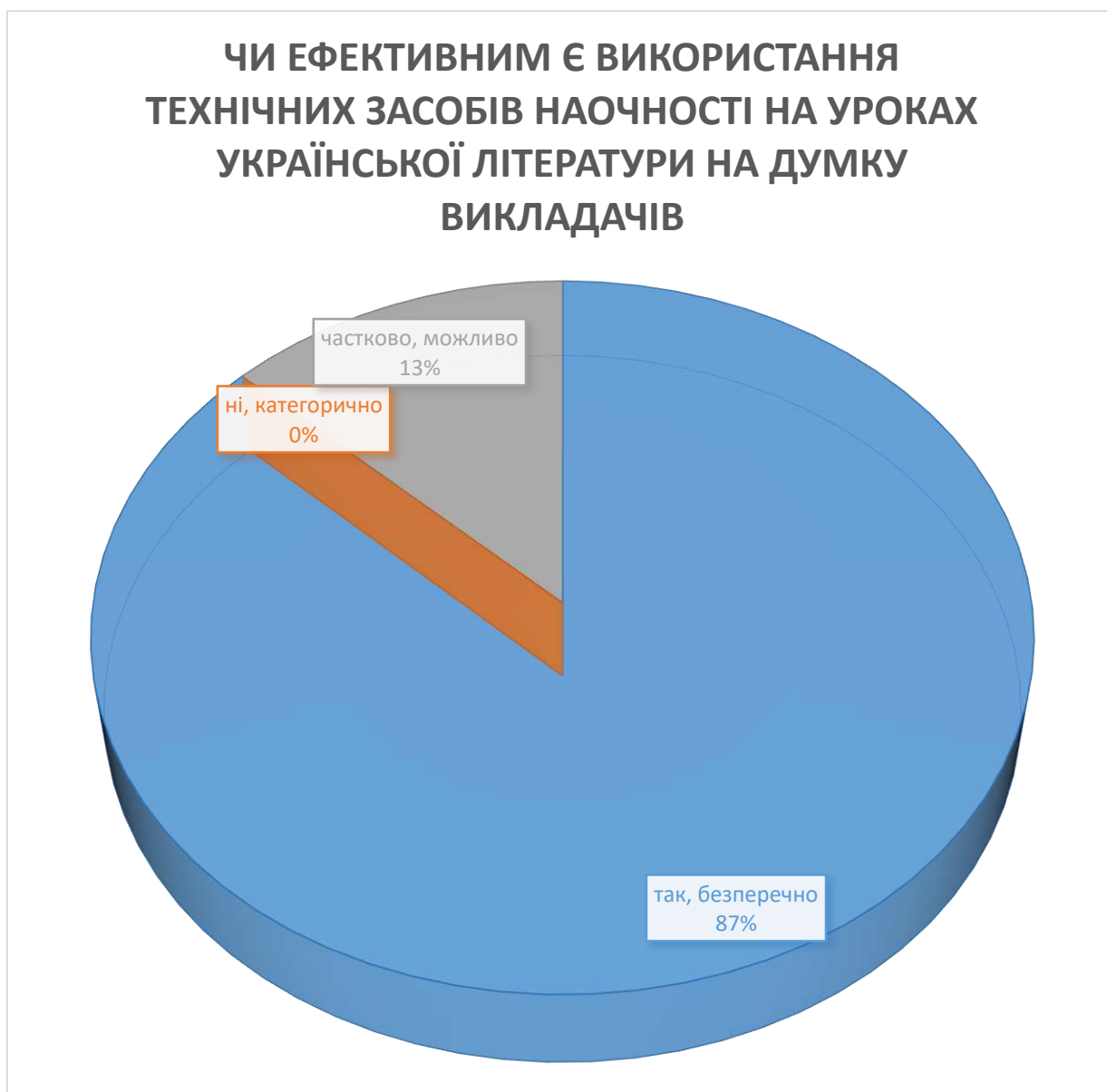
Як Ви вважаєте, технічні засоби наочності дійсно спрощують роботу вчителів та допомагають краще засвоїти матеріал уроку дітям, чи, навпаки, шкодять?

69 válasz

Діаграма 12. Джерело: власне редагування

Наступне питання полягало у в'ясненні такого питання, чи використання ТЗН спрощує роботу учителям, та чи допомагають краще засвоїти матеріал на уроці, чи навпаки шкодять, викладачі дали відповідь, що, на їх думку використання ТЗН є необхідним у навчальному процесі; їх потрібно використовувати частіше, вони сприяють кращому та ефективнішому засвоєнню знань; та роблять педагогічну діяльність легшою.

Діаграма 13. Джерело: власне редагування

Також, одним з головних питань було в'яснити, чи ефективним, на думку викладачів є використання технічних засобів наочності на уроках української літератури. На що, майже всі опитувані проголосували, що безумовно, використання їх на уроках української літератури є ефективним.

Висновки та результати дослідження.

Проведене дослідження дало нам змогу визначити роль технічних засобів наочності на уроках української літератури.

Опитування щодо роботи проводилося як усно, так і за допомогою електронної анкети, створеної на онлайн платформі Google Forms. Анкету заповнювали всі добровільно та анонімно.

Ми шукали відповіді на такі питання: чи використовують взагалі технічні засоби на уроках української літератури? Чи полегшує використання ТЗН роботу викладачам? Чи роблять вони навчальний матеріал легшим для засвоєння учнями?

З висунутих нами гіпотез, підтвердження отримали:

Гіпотеза 1: Ми припускаємо, що викладачі та учні достатньо ознайомлені з різними видами наочних технічних засобів щодо використання їх у навчально-виховному процесі.(див. зображення 5-6)

*Гіпотеза 2:*Також припускаємо, що робота педагогів та засвоєння знань учнями стають легшими після появи наочних технічних засобів, базуючись на опитуванні їх щодо даної теми.(див зображення 12-13)

Обидві гіпотези підтвердилися та були обґрунтованими.

Виконання дослідження було зроблено завдяки створенню анкети. Перевагою даного методу дослідження вважаємо, те що залучається більша кількість опитуваних, де кожен може висловити свою думку. Також перевагою те, що оцінка відповідейна запитання є легшою для аналізування.

Також на нашу думку, що подальше вивчення даної теми є доречним, адже живучи в час, коли технічні засоби лише розвиваються, дана тема ще довго не втрачатиме своєї актуальності.

ВИСНОВКИ

Темою роботи було «Використання технічних засобів наочності на уроках української літератури».

У роботі було визначено певні теоретичні основи поняття «технічних засобів наочності», їх ролі в навчально-виховному процесі, зокрема на уроках української літератури. Зокрема розглядалися позитивні та негативні аспекти їх використання у процесі викладання української літератури.

Також визначалося їх застосування у процесі вивчення української літератури дітьми, з різними вадами психо-фізичного розвитку.

Було проведено власне дослідження для з'ясування ефективності використання засобів технічної наочності на уроках української літератури. Інструментом дослідження слугувала анкета, а цільовою аудиторією, в свою чергу, являлися вчителі української мови та літератури різних районів Закарпаття.

Загалом у базі 69 відповідей. На основі літератури та дослідницьких питань ми висунули дві гіпотези, обидві з яких підтвердилися.

У підсумку ми визначили, що навчальний процес із застосуванням технічних засобів наочності являється легшим та ефективнішим для сприйняття дітьми під час уроку української літератури. Вони не лише сприяють кращому засвоєнню знань, але й полегшують роботу як педагогу, але і самим дітям, та сприяють раціональнішому засвоєнню набутих учнем знань.

Інтеграція технічних засобів наочності в освітній процес стимулює пізнавальний інтерес школярів до вивчення такого навчального предмета як українська література, сприяє підвищенню ефективності навчання і самонавчання та якості освіти в цілому.

Завдяки візуалізації людина здатна запам'ятовувати такі деталі, на які б не звернула уваги, перечитуючи текст. Так як сприймання інформації стає значно легшим, коли вона доходить не просто у вигляді набору букв, а з картинками, схемами та іншими візуальними цікавинками.

Візуалізація в навчанні сприяє розвитку низки інтелектуальних і розумових операцій: аналіз, синтез, порівняння, ідентифікація, встановлення тотожності, подібності, відмінності, протилежності, аналогії, асоціації, систематизації, класифікації, оцінювання, узагальнення, абстрагування, вибір, інтерпретація, упорядкування тощо.

Застосування технічних засобів наочності допомагає зробити урок української літератури цікавішим за рахунок доповнення його картинками, відео, музикою, зробити власні спостереження та набувати тим самим досвіду.

Такі уроки є ефективними, адже дозволяють брати в ньому участь як індивідуально кожному учневі, так і цілому класу загалом. Такий тип уроку пробуджує у школярів інтерес, заохочує їх до діяльності, знаходження результату, пошуку відповідей на запитання, що виникають у процесі уроку, та дозволяють їм бути активними на уроці.

Технічні засоби навчання можна назвати наймогутнішими у роботі сучасного вчителя. Вони розширюють можливості передачі навчальної інформації. Також вони підвищують мотивацію учнів до навчання, їх інтересу до засвоєння матеріалу, та сприяють різнобічному розвитку учнів. Завдання вчителя, у свою чергу, ефективно і корисно подати матеріал учням, а засоби технічної наочності стають неодмінним помічником у цьому.

В умовах дистанційного навчання технічні засоби являються необхідним матеріалом для проведення уроку української літератури. Через їх використання у дітей посилюється інтерес до вивчення теми, краще засвоюється поданий матеріал, індивідуалізується навчання, формуються творчі здібності учнів через можливість власної роботи з використанням технічних засобів наочності.

Застосування технічних засобів наочності на уроках із учнями, які мають відсталість розвитку робить процес оволодіння знаннями та навичками не лише цілеспрямованим та систематизованим, але й сприяє розвитку в дітей творчих здібностей та підвищує їх інтерес до здобуття знань.

Отже, необхідно продовжувати розглядати тему і в подальшому, адже як показало дослідження, використання на уроках технічних наочних засобів посилює інтерес дітей до навчання, активізує їх увагу, та робить урок української мови більш змістовним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Підгурська, В. Ю., & Загребельна, О. О. (2020). Використання засобів наочності на уроках української мови та літературного читання в початковій школі. Майстерність комунікації у мистецькій і професійній освіті: збірник наукових праць, 1, - 217-219с.. / Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/31499/1/%D0%A1%D1%82.%20%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0.pdf>
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. –2-е вид. –К.: Грамота, 2013. –504 с.
3. Бабійчук, Т. В. (2006). Аудіовізуальні засоби у вивченні літератури. ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка, (17-20). / Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/947/1/06btvzvl.pdf>
4. Дидактические основы применения экранно – звуковых средств в школе / Под. ред. Л.П. Прессмана. – М.: Педагогика, 1987. – 7с.
5. Шугайло, Я. В. (2016). Особливості впровадження медіаосвіти в Україні. / Режим доступу:http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadz_hennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya
6. Будюк, О. ЕЛЕМЕНТИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА СУМЩИНИ, (24). / Режим доступу:<https://nmcpto.sumy.ua/wp-content/uploads/2021/05/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9.pdf#page=23>
7. Федоренко, О. Ф. "ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО СУПРОВОДУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ." - 116-1227 с. / Режим доступу:<https://lib.iitta.gov.ua/7647/1/%D0%94%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%B7%20%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%BC%D>

- [0%B8.%20%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA%203..pdf#page=115](http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/ped/25oct2017/22.pdf#page=115)
8. Сербіна С.П. (2017). Розвиток творчих здібностей учнів на уроках української літератури. – 67-69с. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/ped/25oct2017/22.pdf>
 9. Громова, Н. В., & Захарова, В. А. (2016). Педагогічна практика з української мови та літератури. – 22с. / Режим доступу: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/11418/1/Metodychni_rekomendatsii.pdf
 10. Петренко, Л. П., & Силенко, Ю. В. (2018). Підвищення ефективності засвоєння матеріалу за допомогою наочних засобів навчання. – 172с. / Режим доступу: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/44053/1/Petrenko.pdf>
 11. Мхитарян, О., & Смутченко, І. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ. *ТЕКСТ. КОНТЕКСТ. ІНТЕРТЕКСТ.* – 211-213с. / Режим доступу: https://text-intertext.in.ua/pdf/n012017/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%202017_N1.pdf#page=223
 12. Кравець, Н. П. (2016). Комплексне застосування інноваційних технологій навчання на уроках літератури та виховання розумово відсталих учнів як активних читачів. – 114 -151с. / Режим доступу: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12991/Kravez_Berdyansk.pdf?sequence=1
 13. Усатий, А. В. (2011). ІКТ та розвиток читацьких умінь на уроках української літератури. *Вітражі: Збірник матеріалів викладацько-студентських наукових семінарів,* - 1-8с. / Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/7584/1/%D0%86%D0%9A%D0%A2.pdf>
 14. Ковальчук, Л. Ю. (2020). ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. – 46с. / Режим доступу: <http://dspace2.regi.rovno.ua:28080/jspui/bitstream/123456789/1843/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20d1%81%d1%82%d1%83%d0%b4.%20d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba.%20d0%bf%d1%80%d0%b0%d1%86%d1%8c%2013-46-54.pdf>

15. Полікарпова, А., Черевко, А. МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ. *ББК 74.58 I 67*, - 184-186с. / Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/12917/1/3.pdf#page=184>
16. Омельчук, Д. Ю. (2019). ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ. In *Інноваційні технології: Матеріали наук.-техн. конф. студентів, аспірантів, докторантів та молодих учених/за заг. ред. Бабікової КО, Мельничук ЛМ; ІНТЛ НАУ (м. Київ, 20-21 листоп. 2019 р.). Київ, 2019. - 349 с. / Режим доступу: http://www.cnt.nau.edu.ua/sites/default/files/pictures/zbirnik_20_11_19-1-min.pdf#page=230*
17. Кравець, Н. П., Михайленко, В. В. (2019). Використання ідей І. Г. Ткаченка про урок у роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями. / Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26037/%D0%9D.%20%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C%2C%20%D0%92.%20%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%2%84%961-2%2849-50%29%2C%202019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
18. Кравець, Н. П. (2016). Комплексне застосування інноваційних технологій навчання на уроках літератури та виховання розумово відсталих учнів як активних читачів. – 29-37 с. / Режим доступу: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12991/Kravez_Berdyansk.pdf?sequence=1
19. Яценко, Т. О. (2020). Методи навчання української літератури в історії розвитку предметної дидактики. – 3с. / Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/720012/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%20%D0%B2%20%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BD%D>

[0%BE%D1%97%20%D0%B4%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf](#)

20. Кудінська, О. В. (2017). Кіноекранізація як засіб активізації читацького інтересу учнів на уроках української літератури. *Таврійський вісник освіти*, (2), 218-220с. / Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/Tvo_2017_2_31.pdf
21. Салій, О. (2018). ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ У ПТНЗ. РОЗДІЛ I. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД, -189 с. / Режим доступу: <http://reja.tdpu.uz/shaxsiyreja/views/article/files/882/%D0%9E%D1%81%D0%B2%C2%A6%D1%82%D0%BD%C2%A6%20%C2%A6%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%842018%D0%A7.1.pdf#page=187>
22. Яценко, Т. О. (2016). Використання інформаційно-комунікаційних технологій у шкільному вивченні літератури: частина I. *Українська мова і література в школі*, 2(125) – 3с. / Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/713746/1/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B9%20%D1%83%20%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%20%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%86.pdf>
23. Благінін, В. М., & Наріжна, Я. І. (2012). Сучасні інформаційні технології навчання віртуального характеру. *НАУКОВІ ЗАПИСКИ Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*, 80. file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/Nzsp_2012_6_15.pdf
24. Хелстовська, О. О. (2014). Використання ілюстративного матеріалу на уроках мови та літератури. *Таврійський вісник освіти*, (1 (1)), - 250-259с. / Режим доступу:

- [file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/Tvo_2014_1\(1\)_45.pdf](file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/Tvo_2014_1(1)_45.pdf)
<http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/11189/1/18Gaydu%20C3%A7ik.pdf>
25. Прокопець, Ю. М. (2021). ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ. / Режим доступу:
https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3730/educ_2022_140.pdf?sequence=1&isAllowed=y
26. Ключєва, Т. М. (2013). Реалізація принципу наочності на уроках у початковій школі засобами інформаційних технологій навчання. *Таврійський вісник освіти*, (3), - 10-16. / Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/Tvo_2013_3_4.pdf
27. Бабійчук, І., & Косовець, О. (2022). ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ. *Освітній процес у вищій школі та шкільній освіті у воєнний час: інтеграція України до Європейського простору вищої освіти (EHEA) через призму європейських моделей освіти TeLSAC та PERFORMER: Матеріали Міжнародної науково*, 47. – 1-7с. / Режим доступу: http://dkrkm.org.ua/cache/2021-2022/konf/230522/Zbirnyk_MNPK_2022_Rev_Lv.pdf#page=47
28. Гоголь, Н. В. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЯХ В. МАРАНЦМАНА. *OpenSciLab. org*, 16. – 53с. / Режим доступу: https://openscilab.org/wp-content/uploads/2020/03/aktualni_problemi_nauki_osviti_ta_virobnictva_mizhgaluzevi_disputi_2020_03_10_tczy.pdf#page=16
29. Яценко, Т. О. (2020). Методи навчання української літератури в історії розвитку предметної дидактики. – 277с. /Режим доступу:
<https://lib.iitta.gov.ua/720012/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%20%D0%B2%20%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BD%D>

0%BE%D1%97%20%D0%B4%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf

30. Кудінська, О. В. (2017). Кіноекранізація як засіб активізації читацького інтересу учнів на уроках української літератури. *Таврійський вісник освіти*, (2), - 221-223с. / Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/Tvo_2017_2_31.pdf
31. Буйницька, О. П. (2012). Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Навч. посібник. – 117-118с. / Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/Informatsiini_tekhnolohii_ta_tekhnichni_zasoby_navchannia.pdf
32. Савченко, І. (2014). Інформаційно-комунікаційні технології як ефективний інструмент реалізації інноваційних педагогічних ідей у практику навчально-виховного процесу ПТНЗ. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, (1), - 275с. / Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Pippo_2014_1_8
33. Сова, О. О., Чайка, Л. М. (2015). Технології XXI століття. *Педагогічний пошук*, (2), - 63-68. / Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/pedp_2015_2_20.pdf
34. Яценко, Т. О. (2016). Інформаційно-комунікаційні технології в системі шкільної літературної освіти: теоретико-методичний огляд. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки, (140), 276-279 с. / Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/VchdpuP_2016_140_66.pdf
35. Будюк, О. ЕЛЕМЕНТИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ. *ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА СУМЩИНИ*, 23. – 24с. / Режим доступу: <https://nmcpto.sumy.ua/wp-content/uploads/2021/05/0%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9.pdf#page=23>
36. Романюк, А. А. (2017). Використання наочності у навчальному процесі початкової школи. *Молодий вчений*, (10), - 177с. / Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/molv_2017_10_123.pdf

37. Чала, А. Г., & Кузьменко, У. І. (2020). ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЕФЕКТИВНОГО ЗАСОБУ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ. *Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет науково-технічною радою Мукачівського державного університету (протокол № 3 від «5» листопада 2020 р.) Рецензенти*, 92. – 95с. / Режим доступу: https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7_06.11.2020_.pdf#page=92
38. Кілочок, В. А. (2016). Використання ІКТ на уроках української мови й літератури та у виховній роботі класного керівника. *Таврійський вісник освіти*, (4), 227с. / Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/Tvo_2016_4_44.pdf
39. Колосовська, Н. В. (2013). Підвищення ефективності викладання української літератури у профільних класах засобами комп'ютерних технологій. *Таврійський вісник освіти*, (3), 199с. / Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/Tvo_2013_3_35.pdf
40. Руда, Н. Л. Засоби навчання технологій. (2020) – 112 с. / Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17178>
41. Кравець, Н. П., & Кравець, Н. (2013). Репродуктивний метод на уроках літературного читання у роботі з розумово відсталими учнями. – 151с. / Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7553/Kravets.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
42. Чхайло, Л. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНОМУ УРОЦІ ЛІТЕРАТУРИ. – 6с. / Режим доступу: <https://conference.vntu.edu.ua/eir/eir2015/pdf/000-364-370.pdf>
43. Царенко, О. М. (2000). Педагогічні основи формування у майбутніх учителів умінь застосовувати ТЗН у навчально-виховному процесі. – 3-11с. / Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/0peddysk_2012_11_71.pdf
44. Скальська, О. В. (2012). Загальнодидактичний аспект проблеми теорії засобів навчання у педагогічних дослідженнях. *Педагогічний дискурс*, (11), 292с.
45. Мхитарян, О. Д. (2019). ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІКТ. *Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України (протокол № 6 від 25 квітня 2019 р.)*, 98. – 211-213с. / Режим доступу: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/zbirnyk-materialiv-voloshynski-chytannya.pdf#page=99>

46. Кравець, Н. П. (2014). Використання комп'ютерних технологій у процесі роботи розумово відсталих школярів із творами художньої літератури. – 31-37с. / Режим доступу:
http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10887/vykorystania_komp_teh_knol.pdf?sequence=1&isAllowed=y
47. Царенко, О. (2016). Інтелект-карти в методології інформаційно-технічних засобів навчання. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*, (10 (1)), - 11с. / Режим доступу:
[file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/nz_pmfm_2016_10\(1\)_39.pdf](file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/nz_pmfm_2016_10(1)_39.pdf)
48. Царенко, О. М. (2000). Педагогічні основи формування у майбутніх учителів умінь застосовувати ТЗН у навчально-виховному процесі. – 253с. / Режим доступу:
file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/0peddysk_2012_11_71.pdf
49. Петрович, О. Б. (2014). Проблема організації позакласної роботи з української літератури в методичній концепції НЙ Волошиної. *Педагогічна освіта*, 177. – 181с. / Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/znppo_2014_16_35.pdf
50. Рибалко, О. О. (2010). Молодший школяр і комп'ютер. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, (5), 21с. / Режим доступу:
file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/komp_2010_5_9.pdf
51. Мхитарян, О., Любенко, О., & Руденко, К. (2018). Формування методичної компетенції майбутніх фахівців-філологів засобами ІКТ. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені ВО Сухомлинського. Педагогічні науки*, (1), - 213с. / Режим доступу:
file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/Nvmdup_2018_1_41.pdf
52. Буйницька, О. П. (2012). Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Навч. посібник. – 118 с. / Режим доступу:
<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17178/1/31.pdf>
53. Віннікова, Н. М., Караман, С. О., Караман, О. В., & Кучерук, О. А. (2019). Використання ІКТ для формування фахових компетентностей у майбутніх учителів української мови і літератури. *Інформаційні технології і засоби навчання*, (3), - 201с. / Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo2021/Downloads/ITZN_2019_71_3_16.pdf
54. Благінін, В. М., & Наріжна, Я. І. (2012). Сучасні інформаційні технології навчання віртуального характеру. *НАУКОВІ ЗАПИСКИ Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*, 80.

http://lib.ndu.edu.ua:8080/dspace/bitstream/123456789/531/1/245_Naukovi_zapiski_2012_6.PDF#page=80

ДОДАТКИ

Фото № 3. ЛІЦЕЙ З ГУМАНІТАРНИМ ТА ПРИРОДНИЧИМ ПРОФІЛЕМ С. ВЕЛИКІ БЕРЕГИ

Фото №2

Фото №3

Фото №4

Фото №5